

Ն. Կ. ԿՐՈՒՊՍԿԱՅԱ

ԼԵՆԻՆԸ
ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ն. Կ. ԿՐՈՒՊՍԿԱՅԱ

ԻՆՉ Ե ԳՐԵԼ ՅԵՎ ԱՍԵԼ
ԼԵՆԻՆԸ
ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

2872
~~806~~
A $\frac{1}{13235}$

Թարգմանեց

Ս. ՈՀԱՆՅԱՆ

ՅԵՐՐՈՐԴ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱԲԱՆԸ

Այժմ, յերբ Հոստոդկոմատին կից ըստեղծված և գրադարանային գործի հատուկ վարչություն, առանձնապես անհրաժեշտ և սույն գրքույկի վերահրատարակությունը. նա պետք և լինի յուրաքանչյուր գրադարանային աշխատողի ձեռքում: Առաջին հրատարակությունը լույս տեսավ 100.000 տիրաժով, յերկրորդը՝ 30.000, բայց զնելու համար արդեն վոչ մի տեղ այդ գիրքը չես գտնի:

2-րդ հրատարակության համեմատությամբ ավելացված և յերկու նոր նյութ, վորոնք զետեղված են «Լենինյան Ժողովածու»-ի XXI հատորում: Դրանք են՝ 1) 1917 թ. նոյեմբերին Պետրոգրադի Հանրային գրադարանին ուղղած նամակը և 2) ԺԿՍ 1918 թ. հունիսի 7-ի վորոշումը գրադարանային գործի գրվածքի մասին. ավելացված և նույնպես 1933 թ. հոկտեմբերի 6-ի «Պրավդա»-յի № 276-ում տպված՝ «Սոցիալիստական շինարարության կարևոր բնագավառը» վերնագրով հոդվածը:

Այժմ, յերբ մեր յերկիրը հիմնականում

գրադետ ե զարձեւ, յերբ մասսաների ձգտումը գեպի գիտություններն այնքան հսկայական են, վոր վոչ մի տեսակի դպրոցներ ի վիճակի չեն սպասարկելու սովորել ցանկացող հասակավորներին, և ինքնակրթության հարցերը մղվում են առաջին պլանը, — գրադարանների միջոցով ազդարնակությանն անհրաժեշտ դրքեր առաջ մղելու գործը մասսաների մեջ ստանում և առանձին նշանակություն:

Ահա՛ ինչու կուսակցությունը պահանջում է, վոր տվյալ գործը գրվի անհրաժեշտ բարձրության վրա: Լենինի մատնանշած ուղղությամբ պետք է համառ ու շատ աշխատել՝ այդ գործն այնպես կանոնավորելու, վոր գրադարանները հարկավոր դրքով վորքան կարելի յե լավ սպասարկեն ազդարնակության ամենալայն շերտերին: Գրադարանային գործի վրա պետք է ուշադրություն դառնեն կուսակցական ու խորհրդային բոլոր որդանները. գրադարանների կառուցման ու գրադարանային աշխատանքը կանոնավորելու գործում անհրաժեշտ է ներգրավել ազդարնակության ամենալայն շերտերին: Վոչ մի բան այնքան չի կարող ողնել դրան, ինչքան ծանոթությունն այն բոլորին, ինչ այդ առթիվ Լենինն և ասել:

Ն. Կրուպսկայա

2 հոկտեմբերի, 1933 թ.

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱԲԱՆԸ

Սույն գրքույկի հին հրատարակությունը, վորը լույս է տեսել 1929 թվին նախ՝ 50.000 և ապա 100.000 որինակով—սպառվել է: Տվյալ հրատարակությունն ավելի լրիվ է: Լենինի՝ իր հարադատներին ուղղած նամակներից հաջորդեց տալ այն բանի պատկերը, թե Լենինի աշխատանքներում ինչպիսի՞ դեր է խաղացել գրադարաններից ոգտվելու գործը, թե ինչպե՞ս հմտորեն ու համառորեն նա կազմակերպել է այդ ոգտադործումը ծանրագույն պայմաններում (բանտում, աքսորում): Կարպինսկու հիշողությունների հատվածը լրացնում է այդ պատկերը. 1917 թ. իմ կցագրումը (приписка) Լենինի նամակներին՝ ջույց է տալիս, վոր մեր գրքերը կարդալուց հետո կամ բոլորովին նվիրում էյինք գրադարանին, կամ ուղարկում այնտեղ ժամանակավոր ոգտադործման համար: Հետաքրքիր է նաև Վլադիմիր Իլյիչի նամակը Գորկու կնոջը—Մ. Ֆ. Անդրեյեվային, Մոսկվայի գեղարվեստական թատրոնի հայանի արտիստին, վորտեղ նա խնդրում է Գորկուն Կուկլինի գրադարանին գրքերով ու հրատարակու-

թյուններով ոգնելու մասին կոչ դրել, և մանրամասն գրում է, թե ինչի մասին պետք է ապել այդ կոչում ու ինչպես պետք է տարածել այն:

Այն պատկերը, թե ինչպիսի դեր են խաղացել գրադարանները Լենինի աշխատանքներում, ավելի պարզ ու ռեկյեֆ է դարձնում այն, թե ինչպիսի՝ ուշագրությամբ ու հոգատարությամբ եր վերաբերվում նա գրադարանային գործի կազմակերպմանը մեղնում— Խորհուրդների յերկրում:

Գրադարանային գործի դրվածքը նա համարում եր յերկրի կուլտուրական մակարդակի ցուցանիշներից մեկը: Առաջին հրատարակության նյութերը մենք լրացրինք արտադրական պրոպագանդի մասին Լենինի թեղիաների քաղվածքով և նրա կազմած մի շարք փաստաթղթերով: Մենք բերում ենք Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի 1919 թ. հունվարի 14-ի փորձումը, փորձեղ Լուսժողկոմատին «նորից ի ցույց է դրվում» նրա անբավարար հոգատարությունը գրադարանային գործի էանոնավոր կազմակերպման համար ու պահանջվում է նախ՝ յեռանդադին միջոցներ ձեռնարկել գրադարանային գործի կենտրոնացման համար, և յերկրորդ՝ ամերիկական-չվեցարական սխառեմ մտցնել:

Յերկու շաբաթ հետո — 1919 թ. հունվարի 30-ին նոր հիշեցում ու պահանջ՝ ներ-

կայացնել գրադարանների ու ընթերցարանների ցանցի ու գրքի տարածման աճի մասին ամենամսյա տեղակազրեր: Ժողկոմխորհի այդ յերկու վորոշումներն առանձնապես բևեռում են ուշադրությունը 1919 թ. փետրվարին Արտադարոցական բաժնի գրադարանային հանձնաժողովին գրած Լենինի նամակի վրա: Այդ նամակում նա գրում է գրադարանային գործում սոցմրցում մտցնելու անհրաժեշտության մասին: Հիմա, յերբ սոցմրցումն այդպիսի՝ դեր է խաղում յերկրի կյանքում, Լենինի այդ նամակն առանձին հետաքրքրություն է ստանում:

Ներկա հրատարակության մեջ մենք վերադառնում ենք նաև 1920 թ. նոյեմբերի 3-ի դեկրետը գրադարանային գործի կենտրոնացման մասին, իսկ նրա հետ նաև մի փաստաթուղթ, վորը մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում գրադարանային գործի կենտրոնացման հարցի մասին Լենինի ունեցած հայացքների պարզաբանման տեսակետից: Իլյիչի ցուցումով դեկրետի նախագիծը գրել եմ յես, ընդվորում յես ջանացել եմ մեղմորեն ձևակերպել այն տեղերը, վորոնք վերաբերում են չփման միջգերատեսչական կետերին: Իլյիչն այդ բոլոր տեղերն ուղղում է, կետեր է դնում «և»-երի վրա: «Լուսժողկոմատի կոմունիստ աշխատողներին» կենտկոմի դիրեկտիվներում Լենինը խոսում է գրադարանների

մատակարարման գործի արմատական վերա-
կառուցման մասին:

Առանձին հետաքրքրություն է ներկա-
յացնում Լենինի 1921 թ. մայիսի 17-ի նամա-
կը Լիտվենսին, վորը ցույց է տալիս, թե գը-
րադարանների մատակարարման գործին ինչ-
պիսի՝ լրջագույն նշանակություն է տվել
Վլադիմիր Իլյիչը: «Հարկավոր է, — գրում է
այդ նամակում Իլյիչը, — վոր դուք (և մենք)
բացարձակ ճշտությամբ իմանանք՝ ո՛ւմ նըս-
տեցնենք (և՛ «Յենտրոպեչատ»-ից և գրադա-
րանային ցանցից անպայման յերկու հիմնար-
կություններից), յեթե խորհրդային յուրա-
փանչուր գիրք լույս տեսնելուց մի ամիս
(յերկու շաբաթ, վեց շաբաթ հետո) յուրա-
փանչուր գրադարանում» չկա («Լեն. Ժող.»,
XX, էջ 312):

Յեւ, վերջապես, Համկ(բ)Կ Կենտկոմի
1921 թ. նոյեմբերի 16-ի շրջաբերականն ընդ-
գծում է գրադարաններում վճար մտցնելու
անթույլատրելիութունը:

Տաս տարի յե անցել այն ժամանակից,
յերբ Իլյիչն արդեն չի կարող այլևս հողալ
գրադարանային գործի դրվածքի մասին:

Իլյիչի պատգամներն անդրադրու-
թյան վերացման գործում կատարվում են: Վերջին
տարիներում այդ գործի մեջ են ներգրավվել
ամենալայն մասսաները: Ժողովուրդը մեզ
մոտ գրագետ է դառնում, բայց գրքի կոլեկ-

տիվ ոգտագործման, գրադարանների ցանցի
աճման, յուրաքանչյուր նոր գուրս յեկող գըր-
քով գրանց մատակարարելու նկատմամբ՝
գործը շատ ավելի վատ է:

Պետք է ե՛ւ՛ այդ բնագավառում կատարել
Իլլիչի պատգամները նույնպիսի համառու-
թյամբ, վորպիսի համառությամբ մենք կա-
տարում ենք այդ պատգամներն անգրագի-
տության վերացման բնագավառում:

Ն. Կրուպսկայա

ԼԵՆԻՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

Լենինը շատ մեծ ժամանակ էր անցկացնում գրադարաններում: Յերբ նա Սամարայում էր ապրում, չափազանց շատ գրքեր էր վերցնում գրադարաններից: Յերբ յեկավ Պիտեր, որերով նստում էր Հանրային գրադարանում. նա գրքեր էր վերցնում նաև «Վոլնո-եկոնոմիչեսկի» ընկերության և մի շարք այլ գրադարաններից: Մինչև իսկ բանտում նրան տած ժամանակ քույրը նրա համար գրադարանից գրքեր էր տանում: Նա քաղվածքներ էր անում այդ գրքերից: Լենինի յերկերի յերկրորդ հրատարակության III հատորում հավաստված է, վոր նա յուր «Կապիտալիզմի զարգացումը Ռուսաստանում» գիրքը գրելու համար հարկադրված է յեղել ոգտվելու 583 գրքից: «Կապիտալիզմի զարգացումը Ռուսաստանում» գրքի մեջ վկայություններ կան այդ գրքերի մասին: Կարո՞ղ էր Լենինն իր համար դնել այդ բոլոր գրքերը: Նրանցից շատերը նույնիսկ վաճառքի չեյին հանվում, որինակ՝ Լենինի համար հատկապես արժեքավոր գեմատվային վիճակագրական ժողովածուները: Սակայն, բացի դրանից, Լենինն

այն ժամանակ ապրում էր վորպես ուսանող,
մի փոքրիկ սենյակում և իր վրա դռոշներ էր
ծախսում: Նա հնարավորություն չուներ այդ-
քան փող ծախսելու — հաղարից վոչ պակաս
այդ գրքերը գնելու համար, նա ժամանակ
չուներ բոլոր գրախանութները վազելու, վոր-
պեսդի այդ գրքերը գտնի, կարգալու ժամա-
նակ եւ չէր մնա, առանց գրադարանային
կառավարի նա նույնիսկ չէր եւ իմա-
նա այդ գրքերից շատերի գոյության մա-
սին: Յեւ վերջապես նա տեղ չուներ պահելու
այդ գրքերը: Կարգալով այդ գրքերը՝ նա
վո՛չ միայն կարողացավ գրել մի այնպիսի
մեծ ու կարեւոր գիրք, ինչպիսին ե «Կապի-
տալիզմի զարգացումը», այլև միաժամանակ
հիանալի կերպով ուսումնասիրեց այն ժամա-
նակվա բանվորների ու գյուղացիների կյան-
քը: Իսկ առանց այդ բանի՝ նրանից չէր կա-
րող դուրս գալ այն Լենինը, վորին մենք բո-
լորս գիտենք: «Կապիտալիզմի զարգացումը
Ռուսաստանում» գիրքը հրատարակվեց 1899
թվին:

Արտասահման ընկնելով՝ Վլադիմիր Իւ-
յիչն ավելի յեռանդաղին սկսեց ոգավել գրա-
դարաններից: Նա ոտար լեզուներ գիտեր և
այդ լեզուներով շատ գրքեր կարդաց: Նա
յերբեք չէր կարող գնել այդ գրքերը, վորով-
հետև եմիգրացիայի մեջ ստիպված էր
հաշվել յուրաքանչյուր կոպեկը, տնտեսել այն

տրամվայի, ուտեստի և այլ բաների համար։
Բայց դիրք չկարգալով, արտասահմանյան
թերթերն ու ժուռնալները չկարգալով, Իլյի-
չը չէր կարող կատարել այն աշխատանքը,
վորը նա կատարում էր, չէր ունենա այն գի-
տելիքները, վորոնցով նա այնքան հիանալի
գինված էր։

Յերբ կարդում ենք նրա «Նամակներ հա-
րազատներին», յերևում է, թե նա ինչպիսի
նշանակություն էր տալիս գրադարաններին։

1895 թվին նա առաջին անգամ գնում է
արտասահման. բազմաթիվ նոր տպավորու-
թյուններ. յերկու շաբաթ անցում է Բեռլի-
նում, դիտում է բանվորների կյանքը և միա-
ժամանակ պարապում Բեռլինի կայսերա-
կան գրադարանում։ 1896 թվին բանտ է ընկ-
նում և յերեք շաբաթ հետո արդեն կազմա-
կերպում է գրադարանային գրքերից ոգտվե-
լու գործը։ Նա ոգտվում է վո՛չ միայն բան-
տի գրադարանի գրքերից, նա հոգ ետանում,
վոր բանտում նստած՝ ոգտվի դրսի գրադա-
րաններից։ Բանտարկվելուց յերեք շաբաթ
հետո Վլադիմիր Իլյիչը գրում է իր հարա-
զատներին.

«... Գրական պարագմունքներ կալանա-
վորներին թույլատրվում են. յես դիտմամբ
այդ մասին անդեկացա դատախազից, թեպետ
և առաջուց ել գիտեյի։ (Այդ թույլատրվում
է նույնիսկ բանտում գտնվող կալանավորնե-
րին)։ Հենց նա հաստատեց, վոր բաց թողնը-

վող գրքերի քանակությունը չի սահմանափակվում: Հետո, թույլատրվում է գրքերը վերադարձնել,—հետևապես կարելի չե ոգտը վել գրադարաններից: Այդ տեսակետից, ուրեմն, դործերը լավ են:

Անհամեմատ ավելի լուրջ են մյուս խոչընդոտները — գրքեր ճարելու տեսակետից: Շատ գրքեր են պետք. յես ստորև կցում եմ այն գրքերի ցուցակը, վորոնք անհրաժեշտ են ինձ այժմ,—այնպես վոր նրանք ճարելը բավական դիւսացավանք կսլատճառի: Նույնիսկ չգիտեմ, արդյոք կհաջողվի՞ ճարել բոլորը: Համանաբար կարելի չե հույս դնել «Վոյնո-կոնոմիչեսկի» ընկերության գրադարանի վրա (այնտեղից յես արդեն գրքեր եմ վերցրել ու գրավ թողել 16 ու.), վորը գրավով գրքեր ե բաց թողնում ատեն տանելու՝ յերկու ամիս ժամանակով, բայց այդ գրադարանը չատ թերի յե: Այ, յեթե հնարավոր լիներ ոգտվելու (վորեւե գրողի կամ պրոֆեսսորի միջոցով) համալսարանի և ֆինանսների մինիստրության գիտական կոմիտեյի գրադարանից, այն ժամանակ արդեն գրքեր ճարելու հարցը կարելի չե լուծված համարել:

Վերջին և ամենից դժվար բանը գրքերը տեղ հասցնելու դործն է: Այս արդեն մեկ կամ յերկու գիրք բերելու հարց չե. անհրաժեշտ ե գրքերը պարբերաբար, տեական ժամանակամիջոցում հավաքել գրադարաններից, բերել

(յես կարծում եմ, վոր միանգամայն բալլա-
կան կլինենր յերկու շաբաթը մեկ անգամ,
գուցե նույնիսկ ամիսը մեկ անգամ, յեթե
միանգամից շատ գիրք բերվեր) և հետ տա-
նել: Այս արդեն—յես նույնիսկ չգիտեմ, թե
ինչպես կարելի յե կազմակերպել: Գուցե այս-
պես. գտնել վորևէ շվեյցար, կամ գոնա-
պան, կամ ցրիչ, կամ մի տղա, վորին յես
հարողանայի վարձատրել, և նա գնար գրքե-
րի հետևից: Գրքերի փոխանակումը թե՛ ըստ
աշխատանքի պայմանների, թե՛ գրադարան-
ներից դուրս տալու տեսակետից՝ պահանջում
է, իհարկե, կանոնավորություն և ճշտապա-
հություն, այնպես վոր այդ բոլորն անհրա-
ժեշտ և կարգավորել:

«Ասելը հեշտ է, անելը՝ դժվար...» Յես
չատ լավ գիտեմ եմ, վոր այս մտադրու-
թյունն այնքան եւ հեշտ իրականացնելի չէ,
և վոր իմ «սլանը» կարող է ցնորք դուրս
գալ... 2 հունվարի 1896 թ. Լենին («Նամակ-
ներ հարազատներին» 1931 թ., էջ 14—15):

Գրադարաններից գրքեր ստանալու և այդ
գրքերը վաղելիմիւր Իւլիչին բանա հասցնելու
գործն իր վրա վերցրեց Աննա Իւլինիչնան:

Աքսորավայրի ճանապարհին Լենինը 1897
թ. մարտի 4-ից մինչև ապրիլի 30-ը ապրեց
Կրասնոյարսկում: Այդ ժամանակամիջոցում
նա հաճախում եր վոմն Յուդինի գրադարա-
նը: Ահա թե Լենինն ինչ է գրում մորը Կրաս-
նոյարսկից մարտի 10-ին.

«... Յերեկ վերջապես ընկա Յուդինի աշատեղի հռչակալոր գրադարանը, վորը (Յուդինը) ինձ սիրալիր դիմաւորեց և ցույց տալեց իր գրադահոյները: Նա թույլ տալեց ինձ նաև պարտադէլ աշտեղ, և յես կարծում եմ, վոր այդ ինձ կհաջողվի: (Աշատեղ յերկու խոչընդոտ կա. նախ՝ նրա գրադարանը քաղաքից դուրս է, բայց տարածությունը մեծ է, ընդամենը մոտ յերկու վերստ, այնպես վոր այդ հաճելի դրոսանք է: Յերկրորդ՝ գրադարանի կարդալորումն ավարտված է, այնպես վոր յես կարող եմ տիրոջը չափազանց ծանրաբեռնել հաճախակի գրքեր պահանջելով): Տեսնենք՝ այդ ինչպես դուրս կգա գործնականում: Կարծում եմ, վոր յերկրորդ խոչընդոտն ել կվերացվի: Յես նրա գրադարանին դեռ լիովին չեմ ծանոթացել, բայց այդ համենայն դեպս գրքերի հիանալի հավաքածու յե: Կան, որինակի համար, ժուռնալների (ամենադիտալոր ժուռնալների) լրիվ ընտրանքներ (подборы)՝ սկսած 18-րդ դարի վերջից մինչև ներկա ժամանակները: Հուլյսունեմ, վոր կհաջողվի դրանք ողտապործել այն տեղեկությունների համար, վորոնք այնքան պետք են իմ աշխատանքի համար...» (նույն տեղում, էջ 26):

Նույն գրադարանի մասին նա գրում է նաև մարտի 15-ի նամակում:

«...Գրադարան զնում եմ ամեն որ, և վոր-

A 13235

բովհետե գրադարանը քաղաքի ծայրամասից
2 վերստի վրա յե գտնվում, ուստի հարկ ե
լինում, վոր յես որակա՛ն 5 վերստ, մոտավո-
րապես մեկ ժամ, ճանապարհ գնամ: Այդպի-
սի զբոսանքից յես շատ գոհ եմ և զբոսնում
եմ հաճույքով, թեև հաճախ զբոսանքն ինձ
բոլորովին թմրեցնում ե: Ինչպես յերևաց,
գրադարանում իմ առարկայից շատ ավելի
քիչ գրքեր կային, քան կարելի յեր յենթա-
գրել՝ դատելով նրա ընդհանուր մեծությու-
նից, բայց և այնպես ինձ համար ոգտակար
վորոշ բան կա, և յես շատ ուրախ եմ, վոր
կարող եմ այստեղ ժամանակը բոլորովին ի-
գուր չանցկացնել: Հաճախում եմ նաև քաղա-
քային գրադարանը. այնտեղ կարելի յե նա-
յել ժողովներն ու թերթերը. նրանք այս-
տեղ հասնում են տասնմեկերորդ որը, և
յես դեռ ելի չեմ կարողանում ընտելանալ
այդպիսի ուշացած «նորություններին» (նույն
տեղում, էջ 27):

Ընկնելով աքսորավայրը՝ Շուշենսկոյե
գյուղը, վորտեղ թերթերն ու նամակները
հասնում են միայն տասներեքերորդ որը, իե-
նինը Սիրիբի այդ հեռավոր անկյունում ևս
ձգտում ե գլուխ բերել Մոսկվայի գրադա-
րաններից ոգտվելու գործը:

1897 թ. մայիսի 25-ին նա Շուշենսկոյե-
յից Մոսկվա, իր քրոջը՝ Աննա Իլյինիչնա
Յելիզարովային գրում ե.

«...Յեռ դեռ չարունակ մտմտում եմ Մոսկվայի գրադարանից ոգտվելու մասին. դրա համար այդտեղ վորևե բան արե՞լ եք արդյոք, այսինքն՝ մուտք գտե՞լ եք վորևե հասարակական գրադարան: Բանն այն է, վոր յեթե հնարավոր լիներ վերցնել 2 ամիս ժամկետով (ինչպես Ս. Պետերբուրգում, «Վոլնո-եկոնոմիչեսկոյե» ընկերության գրադարանում), ապա բանդերովով առաքումն այնքան թանգ չեր նստի (Փունտը 16 կ., պատվերի համար՝ 7 կ., կարելի չե ուղարկել 4 Փունտ = 64 կ.) և, հավանաբար, ինձ համար ավելի ձեռնտու կլիներ առաքման վրա փող ծախսել և շատ գրքեր ունենալ, քան թե զգալի չափով ավելի շատ փող ծախսել՝ սակավաթիվ գրքեր գնելու համար: Ինձ թվում է, վոր այդ ավելի հարմար կլիներ ինձ համար: Հարցը միայն այն է՝ կարելի՞ չե գրքեր ստանալ այդպիսի ժամկետով (գրավականով, իհարկե) վորևե լավ գրադարանից. համալսարանի գրադարանից (յես կարծում եմ Միտյայի համար հեշտ կլիներ գլուխ բերել այդ կա՛մ վորևե ուսանող իրավարանի միջոցով, կա՛մ ուղղակի գնալ քաղաքատնտեսության պրոֆեսորի մոտ և առնել, վոր նա ցանկանում է աշխատել այդ մասնագիտության գծով և գրքեր վերցնել հիմնական գրադարանից: Միայն այժմ հարկ կլինի հետաձգել մինչև աշուն) կամ Մոսկվայի իրավարանական ընկերության գրադարանում:

քանից (այնտեղ պետք է տեղեկություններ հաւաքել, վերցնել գրադարանի կատալոգը, իմանալ նոր անդամների ընդունելության սլաճմանները և այլն) կամ մի այլ տեղից: Հավանաբար Մոսկվայում կան մի քանի լավ գրադարաններ: Կարելի չէ տեղեկանալ նաև մասնավորների մասին: Յեթե ձեզնից վորեւէ մեկը դեռևս մնացել է Մոսկվայում, ապա, խնդրում եմ, տեղեկացե՛ք այդ բոլորի մասին:

Յեթե գնաս արտասահման, ապա հայտնի՛ր, և յես քեզ մանրամասն կգրեմ այնտեղից ստանալիք գրքերի մասին: Ինձ ուղարկի՛ր վորքան կարելի չէ չատ ամեն տեսակի կատալոգներ՝ բուկինիստների և մյուսների (գրադարանների, գրախանութների): Քո Վ. Ու.» (նույն տեղում, էջ 48):

Մորը և Մարիա Իլյինիչնային 1897 թ. հուլիսի 19-ին գրած նամակում Վլադիմիր Իլյիչը, պատասխանելով իրեն համար քաղվածքներ անելու Մարիա Իլյինիչնայի առաջարկին, գրում է. «Քաղվածքներն, արդեն չգիտեմ, պետք կգա՞ն արդյոք: Յես հույս ունեմ աշնանից կստանալ Մոսկվայի կամ ՍՊԲ-ի վորեւէ գրադարանի հետ» (նույն տեղում, էջ 57):

1897 թ. ձմեռը Իլյիչը նամակ է գրում հարազատներին, վորից յերևում է, վոր վորոշ բան հաջողվել է անել, բայց Իլյիչը նոր հնարավորություններ է փնտռում.

Մանյաշային

«Ստացա 2 (14) XII-ի քո բացիկը և Սեմ-
յոնովի 2 գիրքը: Շնորհակալություն՝ նրանց
համար: Նրանք հետ կուղարկեմ շուտով, մի
շաբաթից վոչ ուշ (չորեքշաբթի օրը (5/I)
24-ին, յես վախենում եմ, վոր փոստատարը
բոլորովին չգնա մեզ մոտ):

Պարզվեց, վոր հենց առաջին յերկու հա-
տորում վոչ մի հետաքրքիր բան չկա: Հաս-
կանալի յե, վոր այդպիսի պատմություններն
անխուսափելի յեն անծանոթ գրքեր դուրս
գրելու ժամանակ, — և յես նախորոք պատ-
րաստ եյի այդ բանին:

Հուսով եմ, վոր գոնե տուգանք չենք տա-
մի ամիս ևս կգրեն:

Չհասկացա քո ֆրազը՝ «Իրավաբանական
գրադարանը մտնելու համար, — յես հարցրել
եմ Կարլուկովին, — պետք ե իրավաբան լինել
և իրավաբանական ընկերության յերկու ան-
դամների յերաշխափորություն ներկայաց-
նել»: Միա՞յն: Իսկ պետք չե՞, վոր ինքն ըն-
կերության անդամ լինի: Յես կաշխատեմ Պի-
տերի միջոցով ինձ համար յերաշխափորու-
թյուն գտնել:

Վոր ընկերության անդամ կարող ե դառ-
նալ նաև վոչ իրավաբանը այդ անկասկած ե:
Սեղմում եմ ձեռքդ: Վ. Ու. (նույն տեղում,
եջ 77):

Սակայն քիչ թե շատ կարգավորել գրա-

դարանների լայն ոգտագործումը Շուշինսկոյեյում չհաջողվեց նաև փոստային բնույթի ղեկավարությունների պատճառով:

1898 թվի սեպտեմբերին Վլադիմիր Իլյիչը թույլտվություն է ստանում Կրասնոյարսկի գնալ՝ աստամները բուժելու համար: Նա անսահման ուրախ եր այդ ուղևորության առթիվ, բայց այդ ուղևորության ժամանակ էլ նա պատրաստվում եր Կրասնոյարսկի գրադարանում քաղվածքներ անելու (նույն տեղում, էջ 130):

Վերագառնալով աքսորից՝ Լենինը բնակություն հաստատեց Պսկովում: 1900 թ. մարտի 15-ի նամակում նա գրում է մորը.

«Հաճախ այցելում եմ գրադարան և զբոսնում եմ»: Եմիդերացիայի մեջ Լենինը չափազանց շատ եր աշխատում գրադարաններում, բայց այդ բավական թույլ է արտահայտվել հորազատներին դրած նամակներում:

1902—1903 թ. թ., յերբ մենք ապրում էինք Լոնդոնում, Վլադիմիր Իլյիչը ժամանակի կեսը անց եր կացնում Բրիտանական թանգարանում, վորտեղ գտնվում է աշխարհի ամենահարուստ գրադարանը, հիանալի կարգավորված սպասարկման տեխնիկայով: Իլյիչը շատ մեծ չափով ոգտվում եր նաև Լոնդոնի ընթերցասրահներից, ինչպես այդ յերևում է 1902 թ. հոկտեմբերի 27-ին մորն ուղարկած նրա նամակից.

«Լոնդոնում շատ ընթերցարահներ կան (ЧИТАЛКА)—մի սենյակ, վորտեղ մտնում են ուղղակի փողոցից, այնտեղ նույնիսկ նրա-տելու բան չկա, այլ միայն կարդալու համար հենարաններ (СТОЙКИ) և փայտերին ամրաց-րած լրագրեր։ մտնողը վերցնում է փայտին ամրացրած լրագիրը և կարդալուց հետո կա-խում իր տեղը։ Այդպիսի ընթերցարանները շատ հարմար են, և ամբողջ որվա ընթաց-քում մեծ հաճախում ունեն» (նույն տեղում, էջ 286) :

Յերկրորդ եմիգրացիայի ժամանակ, յերբ բորբոքվել էյին վեճերը փելիստիպական հարցերի շուրջը, և վլադիմիր Իլյիչը նստել եր «Մատերիալիզմ և եմպիրիսկըրիտիցիզմ» գիր-րը գրելու, 1908 թ. մայիսին նա ժնեվից մեկնեց Լոնդոն, վորտեղ մնաց մեկ ամսից ա-վելի՝ հատկապես Բրիտանական թանգարա-նում աշխատելու նպատակով :

Ժնեվում, վորտեղ մենք յեկանք՝ 1903 թ., Իլյիչն ամբողջ որեր եր անցկացնում «Ընթեր-ցանության ընկերության» (Société de Lec-ture) գրադարանում, վորտեղ կար հսկա-յական գրադարան և աշխատելու հիանալի պայմաններ, ուր ստացվում էյին մեծ քանա-կությամբ լրագրեր և ժուռնալներ՝ ֆրանսե-րեն, գերմաներեն և անգլիերեն լեզուներով : Այդ գրադարանը շատ հարմար եր պարապե-լու համար : Ընկերության անդամները— մեծ

մասամբ ծեր-պրոֆեսորներ—հաղվադեսը եյին հաճախում այդ գրադարանը. Իլյիչի տրամա-
դրութեան տակ եր մի ամբողջ կարխնեա,
վորտեղ նա կարող եր գրել, անկյունից—ան-
կյուն ման դալ, հողվածների մասին խորհել,
դարակներից վերցնել ցանկացած գիրքը:

Իլյիչը ժնեվում յեռանդագին ոգտւում
եր նաե Կուկլինի անվան հարուստ ուսուս-
կան գրադարանից, վորի կառավարիչն եր
ընկ. Կարալինսկին: Ապրելով այլ քաղաքնե-
րում, հետադաշում այդ գրադարանից նա
գրքեր եր դուրս գրում:

Փարիզում. Իլյիչը գլխավորապես ոգար-
ւում եր ազգային գրադարանից (Bibliothé-
que Nationale):

1909 թ. դեկտեմբերին յես գրեցի Իլյիչի
մ'որը՝ գրադարանում նրա կատարած աշխա-
տանքի մասին. «ահա արդեն յերկրորդ շա-
րաթն ե՝ նա մեր ե կենում առավոտյան ժա-
մի Տ-ին և գնում գրադարան, վորտեղից վե-
րադառնում ե ժ. 2-ին: Առաջին որերը դժվար
եր այդպես շուտ վեր կենալ, բայց այժմ դոհ
ե և սկսել ե շուտ պառկել քնելու» («Նա-
մակներ հարադատներին», էջ 352):

Բացի Ազգային գրադարանից, Իլյիչը
չրջեց նաե Փարիզի մի շարք այլ գրադարան-
ներ, սակայն նրանք քիչ եյին բավարարում
Իլյիչին: Ազգային գրադարանում չկային ա-
վելի ուշ տարիների կատալոգները, բացի

դրանից՝ գրքեր տալու գործում գոյություն ունեցին բյուրոկրատական շատ ձևականություններ: Առհասարակ ֆրանսիայում գրադարանային գործն արխի-բյուրոկրատիկ ձևով էր գրված: Քաղաքային ռայոնական գրադարանները կազմված էին համարյա միայն բեկտրիստիկայից, բայց նրանցից ոգտվելու իրավունք ստանալու համար էլ պետք էր վկայական բերել տանտիրոջից, վորը պետք է իր վրա վերցնեք տնվորի կողմից հրշտապահությամբ գրքերը վերադարձնելու պատասխանատվությունը: Տանտերը յերկար ժամանակ մեզ այդպիսի վկայական չէր տուլիս մեր աղքատ գրության պատճառով: Այն բանից, թե վորքան է կարգավորված գրադարանային գործը, իլյիչը դատում էր կուլտուրայի մակարդակի մասին. գրադարանային գործի գրությունը նրա համար ընդհանուր կուլտուրականության ցուցանիշ էր:

Ահա թե ինչ է գրել նա իր մորը կրակովից՝ 1914 թ. ապրիլի 15-ին:

«... Փարիզում աշխատելը հարմար չէ, (Bibliothèque Nationale)*-ը վատ է կարգավորված, — մի անգամ չէր, վոր մենք հիշում էյինք ժնեվը, վորտեղ կարելի չէր ավելի լավ աշխատել, կար հարմար գրադարան, կյանքն ավելի պակաս ջղայնացնող և ավելի քիչ ան-

*) Աղգային գրադարանը: ԽՄԲ.

միտ եր: Իմ թափառման բոլոր վայրերից յեւ
կընտրեյի Լոնդոնը կամ Փնեվը, յեթե միայն
տոյգ յերկուսն ել այնպէս հեռու չլինեյին: Ա-
ռանձնապէս լալ ե ժընեվն ընդհանուր կուլ-
տուրականությամբ և կյանքի արտակարգ
հարմարություններով: Իսկ այստեղ, իհար-
կե, կուլտուրայի մասին խոսել չարժե — հա-
մարյա ինչպէս Ռուսաստանն ե, — գրադարա-
նը վատ ե, արխիանհարմար, բայց ինձ հա-
մարյա չի հաջողվում այնտեղ լինել...»
(նույն տեղում, էջ 401):

Յերբ մենք Կրակովից յեկանք Բեռն, Իլ-
յիչը Մարիա Իլյինիչնային 1914 թ. գեկ-
տեմբերի 9-ին գրում եր.

«... Այստեղ գրադարանները լալ են, և
յեւ վատ չեմ տեղավորվել՝ գրքերից ոգտվե-
լու իմաստով: Ամենորյա լրագրային աշխա-
տանքի ժամանակաշրջանից հետո նույնիսկ
հաճելի չե կարգալը: Նաղյան այստեղ ունի
մանկավարժական գրադարան և մանկա-
վարժական աշխատություն և գրում...»
(նույն տեղում, էջ 404):

1916 թ. փետրվարի 7-ին Վլադիմիր Իլ-
յիչը գրում ե Մարիա Իլյինիչնային. «Յեւ ե
Նաղյան շատ դոհ ենք Յյուրիից. այստեղ
լալ են գրադարանները» (էջ 414), իսկ 1916
թ. փետրվարի 28-ին գրում ե մորը. «Մենք
այժմ ապրում ենք Յյուրիիսում: Յեկել ենք
այստեղի գրադարաններում պարապելու: Լիճն

այստեղ մեզ շատ և դուր գալիս, գրադարանները շատ ավելի լավ են Բեռնի գրադարաններից, այնպես վոր այստեղ ելի կմնանք, Թերես ավելի, քան ցանկանում եյինք» (Եջ 415) :

Յեւ հետո նորից, հոկտեմբերի 9-ին, Մարիա Իլյինիչնային ուղղած նամակում կրկնում է. «Յուրիսում գրադարաններն ավելի լավ են և աշխատելն ավելի հարմար է» (Եջ 417) :

Շվեդարիայում գրադարանային գործը հիանալի յե դրված: Առանձնապես լավ է կարգավորված գրադարանների միջև գրքեր փոխանակելու գործը: Գերմանական Շվեդարիայի գիտական գրադարանները կապված են Գերմանիայի գրադարանների հետ և նույնիսկ պատերազմի ժամանակ Վլադիմիր Իլյինիչն հաջողվում եր իրեն հարկավոր գրքերը գրադարանի միջոցով ստանալ Գերմանիայից:

Մյուսը—ընթերցողների հիանալի սպասարկումն է, ամեն տեսակ բյուրեղրատիրմի բացակայությունը, հիանալի կազմված կառավարները, բաց դարակները, բացառիկ ուշադիր վերաբերմունքը դեպի ընթերցողը:

1915 թ. ամռանը մենք ապրում եյինք Ռոտհոռնի ստորոտի լեռներում, մի շատ խուլ գյուղակում, և այնտեղ փոստով գրադարաններից ստանում եյինք անվճար ուղարկվող գրքեր: Գրքերն ուղարկվում եյին ծալովի

Թղթապանակում, վորի վրա ամրացված էր մի տոմս՝ մակադրությամբ, մի կողմում դրվում էր այն մարդու հասցեն, վորին ուղարկվում է գիրքը, մյուս կողմում՝ ուղարկող գրադարանի հասցեն: Գիրքը վերադարձնելիս պետք էր միայն շրջել մակագիր ունեցող տոմսը և տանել փոստը:

Վլադիմիր Իլյիչն ամեն կերպ գովում էր չվեցարական կուլտուրան և յերազում այն մասին, թե ինչպես կկարգավորվի գրադարանային գործը Ռուսաստանում՝ հեղափոխությունից հետո:

Ն. Կրուպսկայա

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, ՃԱՌԵՐԸ, ՀՈԴՎԱԾՆԵՐՆ
ՈՒ ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆԸ — Մ. Ֆ. ԱՆԴՐԵՅԵՎԱՅԻՆ

ԿԱՊՐԻ ԿՂԶՈՒՄ (ԻՏԱԼԻԱ)

(ԺԸՆԵՎ ՄԻՆԶԵՎ 1908 Թ. ՄԱՅԻՍԻ 1-Ը)

Թանկագիրն Մարիա Ֆյոդորովնա: Ուղարկում եմ Ալեքսեյ Մաքսիմովիչին գրած մեր գրադարանավարի նամակը:

Բանն ահա՛ թե ինչումն է: Ալեքսեյ Մաքսիմովիչին շատ եմ խնդրում ռուսական թերթերում գրել մի լեզալ բաց նամակ, խնդրելով՝ ոգնել Ժընեվի Կուկլինի գրադարանին, ուղարկելով նրան հեղափոխության դարաշրջանի թերթեր ու նրա պատմությանը վերաբերող նյութեր:

Մի կարճ նամակ, Վորը պարզաբանի լայն հասարակությանը, թե ինչո՞ւ կարևոր է ոգնել այդ գրադարանին և իր՝ Մաքսիմ Գորկու, և շատ ուրիշ, նրան հայտնի, գրականագետների աշխատանքների համար:

Ձեզ խնդրում եմ տնորինել այդ նամակը հեկտոգրաֆելու (հուսով եմ՝ Ձինովի Ալեքսեյեվիչը չի հրաժարվի այս բանում ոգնել)

և այն քիչ թե շատ կարգին ուղղություն ունեցող ուսանիսն բոլոր լրագրերին և ժուռնալներին ուղարկելու գործը:

Բարի յեղեք կազմակերպեցե՛ք այդ բոլորը:

«Լեն. Ժող., XIII, հջ 158):

Ի՞նչ ԿԱՐԵԼԻ ՅԵ ԱՆԵԼ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ*)

Արևմտյան պետություններում տարածված են վոչ քիչ փտած նախապաշարմունքներ, վորոնցից զերծ և սուրբ մայր Ռուսիան: Այնտեղ կարծում են, որինակ, վոր հսկայական հանրային գրադարանները, հարյուր հազարավոր ու միլիոնավոր հատորներով, բոլորովին չպետք և կազմեն միայն մի խումբ գիտնականների, կամ վորպես թե՛ գիտնա-

*) Հոգվածը գրել և Վլադիմիր Իլյիչը մինչև հեղափոխությունը— 1913 թ.— և տպագրվել և «Ռաբոչայա Պրավդա»-յում: Այդ աշնակիսի մի ժամանակ էր, յերբ բանվորական շարժումը Ռուսաստանում վելեկք եր ապրում, Լենինը փոխադրվել եր Կրակով քաղաքը— սահմանին մոտ, ամեն որ գրում եր լայն ծավալող բանվորական մամուլում— «Պրավդա»-յում, յերբ նա շարունակ տեսնում եր ուսանիսն աշխատողների և IV Դումայի մեջ մտնող՝ բուլճիկ-պատգամավորների հետ: Այդ աշնակիսի մի ժամանակ էր, յերբ Վլադիմիր Իլյիչն հատուկ ուշադրություն եր նվիրում

կանների, ունեցվածքը, վորոնք ոգտվում են
այդ գրադարաններից: Այնտեղ տարրերինակ,
անհասկանալի, վայրենի նպատակ են դնում—
այդ հսկայական, անընդգրկելի գրադարան-
ները մատչելի դարձնել վո՛չ թե գիտնական-
ների, պրոֆեսորների և այլևայլ մասնագետ-
ների ցեխի համար, այլ մասսայի համար,
ամբոխի համար, փողոցի համար (ընդգծումն
իմն է.— Ն. Կ.):

Գրադարանային գործի ինչպիսի՛ սրբա-
պղծություն: Ինչպիսի՛ բացահայտություն
«կարգի», վորով իրավացիորեն կարող ենք
սլարծենալ մենք: Գրքերից ոգտվելու համար

Ժողովրդական կյանքի կոնկրետ հարցերին, մեր պատ-
գամավորների համար ճառեր եր գրում, այդ թեմա-
ների շուրջը հողվածներ եր ցեաեղում «Պրավդա»-յում:
Այդ ժամանակներին Ֆն վերաբերում նրա մի շարք
հողվածները ժողովրդական կրթության մասին: Ըն-
կեր Բադայեվի համար նա գրում և «Ժողովրդական
լուսավորության միջնակարգական քաղաքականության
հարցի շուրջը» վերնադրով գեկուցումը: Կուլտուրայի
Ժողովրդական լուսավորության, դպրոցի հարցերին և
նվիրված նրա հողվածները՝ «Ռուսներն ու նեդերը»
«Աճող անհատատախտանություն», «Մանկական աշ-
խատանքը դյուդացիական տնտեսության մեջ», «Բան-
վոր դասակարգը և նեոմալթուսականությունը»
«Հրեյական դպրոցի նացիոնալիզացիան»: Բոլոր այդ
հողվածներում Վլադիմիր Իլյիչը ցույց եր տալիս,

հարյուրավոր ձևականություններ ու սահմանափակումներ հնարող տասնյակ չինովնիկական հանձնաժողովների կողմից քննվող ու մշակվող կանոնների փոխարեն, ուշադրությունը բեռնել այն բանի վրա, վոր նույնիսկ յերեխաները կարողանան ոգտվել գրքերի հարուստ ժողովածուներից, հոգալ այն մասին, վոր ընթերցողներն իրենց մոտ, տանը, կարողանան կարդալ պետական գրքերը: Հանրային գրադարանի փառքն ու պարծանքը տեսնել վոչ այն բանում, թե ինչքան հագվագյուտ բան կա այնտեղ 16-րդ դարի վորևէ հրատարակությունից կամ 10-րդ դարի քանի ձեռագրեր կան, այլ այն բանում, թե

Թե ինչպես խոր կապ կա քաղաքական կացութաձևի (уклад) ու կուլտուրայի միջև, և մի չարք հոգվածներում—Ամերիկայի կուլտուրան,—վորը քաղաքացիական պատերազմից հետո, յերբ պայքարեր տեղի ունենում ստրկության դեմ հակայական հաջողություններ ունեցալ կուլտուրական Փրոնտում,—հակադրում եր ցարական Ռուսաստանի կուլտուրային: Նա այդ հակադրումն արեց նաև վրադարանային գործի բնադավառում, ցույց տալով, թե ի՞նչ «կարելի չե անել ժողովրդական կրթության համար», ի՞նչ պետք է անել և ի՞նչ չի կարող արվել ցարիզմի հրով:

ինչֆա՛ն լայն շրջանառություն ունի գիրքը
ժողովրդի մեջ, ֆանի նոր ընթերցող և ներ-
գրավված, վորֆան արագ և բավարարվում
գրքի յուրաֆանչյուր պահանջը, ինչֆա՛ն
գիրք և տրված տուն տանելու, ինչֆա՛ն յե-
լեխա յե ներգրավված գրադարանից ոգտվե-
լու, կարդալու համար... (ընդգծումն իմն
և — Ն. Կ.):

Տարորինակ նախապաշարմունքներ են
տարածված արևմտյան պետություններում,
և չի կարելի չուրախանալ, վոր մեր փութա-
ջան իշխանությունը հոգատարությամբ ու
խնամքով մեզ պահպանում և այդ նախապա-
շարմունքների ազդեցությունից, մեր հան-
րային հարուստ գրադարանները պահպա-
նում և փողոցից, խաժամութից:

Իմ առջև և գտնվում Նյու-Յորքի հան-
րային գրադարանի հաշվետվությունը 1911
թվի համար:

Այդ տարին Նյու-Յորքի հանրային գրա-
դարանը հին յերկու շենքից փոխադրել են քա-
ղաքի կառուցած մի նոր շենքը: Հատորների
ամբողջ թիվն այժմ մոտավորապես հասնում
և յերկու միլիոնի: Այնպես պատահեց, վոր
հաճախորդների ընթերցասրահից առաջին
անգամը ռուսերեն գիրք պահանջեցին: Ն.
Գրոտայի հեղինակությունն եր այդ՝ «Մեր
ժամանակի բարոյական իդեալները»: Գրքի
պահանջատոմսը տրվել եր առավոտյան ժ.

9-ից 8 բույե անց: Գիրքն ուղարկվել է ընթերցողին ժ. 9-ից 15 բույե անց:

Մի տարում գրադարանը հաճախել է՝ 1658376 մարդ: Ընթերցասրահում յեղել է 146950 ընթերցող, վորոնք կարդալու համար վերցրել են 911891 հատոր գիրք:

Բայց այդ դեռևս գրադարանի գրքի չբնականության փոքրիկ մասն է: Գրադարան հաճախել կարող են քչերը: Կրթական գործի խելացի գրվածքը չափվում է նրանով, թե ինչքա՛ն գիրք է տրվում ընթերցողին տուն տանելու, ինչ հարմարություններ են տրամադրվում բնակչության մեծամասնությանը:

Նյու-Յորքի հանրային գրադարանը քաղաքի յերեք ոկրուզներում՝ Մանխատանում, Բրանքսում և Ռիչմոնդում (ընդամենը համարյա յերեք միլիոն բնակչությամբ) ունի քառասուններկու բաժանմունք, իսկ շուտով կունենա 43-ը: Ըստ վորում սխտեմատիկաբար այն նպատակն է հետապնդվում, վոր յուրաքանչյուր բնակիչ իր տնից վոչ հեռու, քան յերեք քառորդ վերստի վրա, — այսինքն վոչ ափելի, քան տաս բույե ճանապարհ գնալով, — ունենա հանրային գրադարանի բաժանմունք, վորը հանդիսանում է ժողովրդական կրթության ամեն տեսակ հիմնարկների ու ձեռնարկությունների կենտրոնը:

1911.թ ընթացքում բաց են թողել տուն տանելու համար մոտավորապես ութ միլիոն

(7914882) հատոր. չորս-հարյուր հազար հատոր ավելի, քան 1910.: Յերկու սեռի բոլոր տարիքի յուրաքանչյուր հարյուր բնակչին ընկնում է տանը կարգալու համար մեկ տարում բաց թողած 267 գիրք:

Գրադարանի 42 բաժիններից յուրաքանչյուրը վո՛չմիայն հնարավորություն է տալիս տեղում տեղեկատու գրքեր կարգալու և տան համար գրքեր ստանալու, այլ և շենք է հանգիստանում գիշերային դասախոսությունների, հանրային ժողովների, խելացի զվարճությունների համար:

Նյու-Յորքի հանրային գրադարանում արևելյան լեզուներով կա մոտ 15000 գիրք, հրեական լեզվով—մոտ 20000, սլավոնական լեզուներով—մոտ 16000: Գլխավոր ընթերցասրահում, բաց դարակների վրա, ազատ ընդհանուր ոգտագործման համար դրված է մոտ 20000 հատոր: Նյու-Յորքի հանրային գրադարանը յերեխաների համար կազմակերպել է առանձին կենտրոնական ընթերցասրահ, այդպիսի սրահներ հետզհետե բացելով նաև քաժանմունքներին կից: Գրադարանավարները հոգում են յերեխաների համար ամեն կարգի հարմարություններ ստեղծելու մասին ու տալիս են նրանց տեղեկանքներ: Յերեխաները վերցրել են գրքեր տանը կարգալու համար յերեք միլիոնից շատ քիչ պակաս — 2859888 հատոր (ընդհանուրի մեկ յերրորդից ավելի):

Քննութեան ենթարկելու համար յերեխաների թիվը հասել է 1120915-ի:

Ինչ վերաբերում է գրքերի կորուստին, ապա Նյու-Յորքի հանրային գրադարանը կորչող գրքերի թիվը հաշվում է տուն բաց թողնված յուրաքանչյուր 100000 գրքին՝ 70- 80- 90 գիրք: Ահա՛ թե ինչպիսի կարգեր գոյություն ունեն Նյու-Յորքում: Իսկ մեզ մո՞տ... (Յերկեր, հ. 16, էջ 529):

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ*)

1917 թ. նոյեմբեր.

Հեղափոխությանը խելացիորեն, լեմաստալից կերպով, հաջողությամբ մասնակցելու համար պետք է սովորել:

*) Լենինը յեղել է ՌԽՖՍՀ գրադարանային գործի վերակազմությունը նախաձեռնողը: «Գրադարանային գործը նա իր սրտին շատ մոտ էր ընդունում: Ինքն անձամբ մշտապես պարապելով գրադարաններում՝ գիտեր, տեսնում էր, թե ինչպես մեր յերկիրն այդ ֆրոնտում սարսափելի հետ է մնում»: (Ն. Կ. Կրուպսկայա «Ինչ է դրել և ասել Լենինը գրադարանների մասին» գրքույկի նախաբանը. տես սույն ժողովածուն): Հոկտեմբերյան հեղափոխության առաջին իսկ օրերին Լենինը գրեց իր առաջարկները Պետրոգրադի հանրային գրադարանին՝ նրա աշխատանքները նոր ձևով

Յարիզմի կողմից ժողովրդական լուսավորությանը հասցրած բազմամյա վնասի պատճառով գրադարանային գործը Պետրոգրադում չատ վատ և դրված:

Անհապաղ և անպայման անհրաժեշտ են հետևյալ հիմնական բարեփոխումները, վորոնց յելակետներն Արևմուտքի ազատ պետություններում, հատկապես Շվեյցարիայում և Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում վաղուց իրականացված սկզբունքներն են:

1) Հանրային գրադարանը (նախկին կայսերական) պետք է անհապաղ անցնի դրքերի փոխանակման՝ ինչպես Պիտերի ու պրովինցիայի բոլոր հասարակական ու պետական գրադարանների, այնպես և արտասահմանյան (Ֆինլանդիայի, Շվեյցարիայի և այլն) գրադարանների հետ:

2) Գրքերի առաքումը մի գրադարանից մյուս գրադարանին՝ պետք է որենքով ձրի հայտարարվի:

3) Գրադարանի ընթերցասրահը պետք է բաց լինի, ինչպես արվում է կուլտուրական յերկրներում հարուստ մարդկանց սպա-

վերակառուցելու մասին: («Լեն. ժող.» XXI, № 204—205):

Այստեղ մեջ բերվող առաջարկները հանձնվել են հանրային գրադարանին: Ն. Կ.

ասրկող մասնավոր գրադարաններում ու ընթերցարաններում, — ամեն որ չբացառելով սոն ու կիրակի որերը, առավոտյան Ժ. 8-ից մինչև յերեկոյան Ժ. 11-ը:

4) Ծառայողների պահանջվող քանակը պետք է անհապաղ հանրային գրադարան փոխադրվի ժողովրդական լուսավորության միջխտորության գեպարտամենտներից (ծավալելով կանանց աշխատանքը, նկատի ունենալով ռազմական պահանջը տղամարդկանց աշխատանքի նկատմամբ), վերադառնալով 9/10-ը գրադարան են վճարվում միայն անողորմ, այլ և միասակար աշխատանքով:

ԳՐԱԴԱՐԱՆԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ*)

ԺԿԽ-Ի ՎՈՐՈՇՈՒՄ

1918 թ. հունիսի 17

ԺԿԽ-ն ի պույց է դնում ժողովրդական լուսավորության կոմիտեարխատին՝ Ռուսաստանում գրադարանային գործի ճիշտ

*) 1918—1919 թվականների ընթացքում Լենինը խաղաղության սրել է ԺԿԽ-ի ուղադրությունը գրադարանների նոր ձևով աշխատելու հարցի վրա, 1918 թ. ապրիլի 26-ի ԺԿԽ գեկուցում լսեց արխիվների ու գրադարանների կենտրոնական վարչություն կազմակերպելու մասին և հանձնաժողով կազմեց՝ «արխիվներ

դրվածքի նկատմամբ նրա անբավարար հոգացողության համար և հանձնարարում է կոմիտարիատին անհապաղ ամենայեռանդուն միջոցներ ձեռք առնել 1-ին՝ Ռուսաստանի դրադարանային գործը կենտրոնացնելու համար, 2-րդ՝ չվեցարական-ամերիկյան սխտեմ մտցնելու համար:

Ժողովրդական Լուսավորության կոմիտարիատին առաջարկվում է ամիսը 2 անգամ ԺԿԽ-ին հաշվետվություն ներկայացնել ույն մասին թե նա գործանականորեն ինչ է արել այդ բնագավառում:

Կենտրոնական վարչություն կազմակերպելու մանրամասն նախագիծ, ինչպես և առանձնապես վողջ դրադարանային գործը չվեցարական— ամերիկյան սխտեմով վերակազմելու նախագիծ մշակելու համար» (արձ. № 104,5 ԻՄԵԼ արխ., № 11,399): Հանձնա-ժողովի աշխատանքն առաջ եր գնում չսովորապես դանդաղ տեմպով: 1918 թ. հունիսի 7-ին, ԺԿԽ-ում «Գիտությունների սոցիալիստական ակադեմիայի կանոնադրության» քննության Ժամանակ (տես «Լեն.ժող.» Ի, XXI, էջ 207) Լենինն ուրվագծեց այստեղ մեջ բերվող վորոշումը, վորը և ընդունեց ԺԿԽ (ԺԿԽ արձ. № 184, կետ 2, ԻՄԵԼ արխիվ № 11.577): Վորոշման առաջին մասը հրապարակվել է 1919 թ. հունվարի 17-ի № 11 «Իզվեստիա ՎՅԻԿ»-ում:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ԴԵԿՐԵՏԸ

ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԻ ՈՒ ԳՐԱՊԱՀՈՑՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒ-
ԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Հոդվ. 502, որինադր. ու Լարդադր. ժող. № 52,
հրապարակված է 1918 թ. հունիսի 21-ին):

Լուծարքի յենթարկվող ու դատարկվող
պետական հիմնարկությունների բոլոր գրա-
դարանները, ինչպես նաև առանձին ընկե-
րությունների ու անձերի գրադարանները,
վորոնք լրիվ կազմով կամ մի մասով մտնում
են կառավարական հիմնարկների, հասարա-
կական կազմակերպությունների և ուրիշնե-
րի տնօրինության տակ, Ռուսաստանի Ֆե-
դերատիվ Խորհրդային Հանրապետության
բոլոր վայրերում գտնվում են լուսավորու-
թյան ժողովրդական Կոմիտարիատի հաշվառ-
ման մեջ ու նրա պահպանության ներքո. այդ
գրադարանների հետագա նշանակումը, նրանց
բաշխումը, նրանք բնակչության ոգտագործ-
ման հատկացնելը, նրանց համալրումը, այլ
և նոր գրադարանների ստեղծումը — կատար-
վում է Ռուսաստանի Խորհրդային Ֆեդերա-
տիվ Սոցիալիստական Հանրապետության
Լուսավորության ժողովրդական Կոմիտա-
րիատի Գրադարանների Բաժնի կողմից: Այս
կամ այն ժողովրդական Կոմիտարիատի ի-
րավասության տակ գտնվող գրադարաննե-

բի նկատմամբ Գրադարանների Բաժինն ի-
րականացնում է թվարկված Փունկցիանե-
րը՝ համաձայնության դալով համապատաս-
խան ժողովրդական Կոմիտարիատների հետ:

Բոլոր հիմնարկություններն ու կազմա-
կերպությունները, վորոնց վրա հաշվում են,
կամ վորոնց տնտեսության առկ գտնվում են
վորեն տեսակի գրադարաններ, պարտավոր
են վոչ ուչ քան ս. թ. ոգոստոսի 15-ը այդ
մասին իրազեկ անել Լուսավորության Ժո-
ղովրդական Կոմիտարիատի Գրադարանների
Բաժնին. սույն կանոնը չկատարելը դիտվում
է վորպես հեղափոխական որինակարգի խախ-
տում ու յենթակա յե դատական պատասխա-
նատվության:

Ժողովրդական Կոմիտարների Խորհրդի
Նախագահ՝

Վ. Ուլյանով (Լենին) .

Գործերի Կառավարիչ՝

Վ. Բոնչ-Բրույեվիչ .

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

1919 թ. հունվարի 14-ին

Ժողովրդական Կոմիտարների Խորհուրդը
նորից ի ցույց է դնում Լուսավորության Ժո-
ղովրդական Կոմիտարիատին՝ Ռուսաստանի
գրադարանային գործի ճիշտ դրվածքի վե-

ըրբերյալ նրա անբավարար հոգացողությունը և հանձնարարում ե կոմիսարիատին անհասպաղ ամենայեռանդուն միջոցառումներ ձեռնարկել, առաջին՝ Ռուսաստանի գրադարանային գործը կենտրոնացնելու համար, յերկրորդ՝ չվեցարական — ամերիկյան սիստեմ մտցնելու համար:

Ժողովրդական կոմիսարների հորհրդի
Քարտուղար՝ Լ. Ֆոտիյեվա.

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

1919 թ. հունվարի 30-ին

Հանձնարարել Լուսավորության ժողովրդական կոմիսարիատի Գրադարանային Բաժնին ամեն ամիս հրապարակել ու ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդին ներկայացնել հակիրճ փաստական տվյալներ՝ Ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի 1918 թ. հունիսի 7-ի և 1919 թ. հունվարի 14-ի վորոշումների իրական կենսագործման մասին և գրադարանների ու ընթերցարանների թվի իրական ծավալման ու բնակչության մեջ գրքերի տարածման աճման մասին:

Ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի
Նախագահ՝ Վ. Ուլյանով (Լենին).

Ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի
Քարտուղար՝ Լ. Ֆոտիյեվա.

ԼԵՆԻՆԻ ՆԱՄԱԿԸ ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄԱՏԻ ԱՐՏԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԲԱԺՆԻՆ

Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահ
ընկեր Լենինի կողմից*)

Գրադարանային գործն... ամենից ավելի
յե պահանջում մրցության կոչ առանձին
հահանդեսների, խմբերի, ընթերցողների և այ-
լոց միջև:

Հաշվետվության ճիշտ կազմակերպումը
պետք է ծառայի 3 նպատակի. 1) ինչպես
խորհրդային իշխանությանը, այնպես և բո-
լոր քաղաքացիներին ստույգ ու լիակատար

*) Այդպիսի փաստաթուղթ 1919 թ. փետրվարին
Հաստիքակազմի Արտադպրոցական բաժնի Գրադա-
րանային բաժանմունքին ուղարկել և Իլյիչը: Առանձ-
նացված է այն, ինչ վրո ընդգծել է Իլյիչը: Տեքստը
զահսկանված է առանց փոփոխությունների: 1918—19
թվերին, յերբ խորտակված էին հին հիմնարկություն-
ները, Լենինն առանձնակի ուժով ընդգծում ևր ար-
տադրողականության բարձրացման համար, նոր ձևով
աշխատելու կարողության դաստիարակման համար,
մասսաներին զիտկլիքներով զինելու անհրաժեշտու-
թյունը: Նա պահանջում էր հենց իրենց՝ մասսաների,
իրեն՝ բնակչության ներգրավումը կուլտուրական շի-
նարարության գործում, նա սոցմրցման մեջ տեսնում
էր մասսաների ակտիվությունը բարձրացնելու միջոցը,
գործարար հաշվետվությունը, հաշվառքը բարձր առ-

կերպով ծանոթացնել այն բանին, ինչ վոր
կատարվում է. 2) աշխատանքի մեջ քաշել
իրեն՝ բնակչությանը. 3) գրադարանային
աշխատողների մրցակցությունն առաջ բերել:

Ըստ իս՝ հաշվետվությունների ֆորմու-
լյարները պետք է պատրաստվեն կենտրոնում,
արտատպվեն նահանգներում, ուղարկվեն բո-
լոր գրադարաններին, ակումբներին և այլն:

Որինակների մեջ պետք է առանձնացված
լինեն (թավառառ) այն պարտադիր հարցե-
րը, վորոնց չսլատասխանելու համար գրա-
դարանների վարիչները դատակալն պա-
տասխանատվության են յենթարկվում, իսկ
հետո պահանջել բազմաթիվ վնչ պարտադիր
հարցեր:

սիճանի վրա դնելու միջոցը, առանց վորի չի կարելի
խելացիրեն դնել աշխատանքը: Նա հաշվետվությու-
նից պահանջում իր պարզություն և ճշտություն: Յեւ
այդ բոլոր մոմենտներն արտացոլված են Լուստոգիտ-
մատի արտադարոցական բաժնին Վլադիմիր Իլյիչի
տված ցուցումների մեջ: Այժմ, 1933 թ., յերբ յեր-
կիրն ընդգրկված է սոցմրցմամբ, յերբ մենք տեսնում
ենք նրա դրական արդյունքները, յերբ մենք տեսնում
ենք, թե ինչ ավեց կուլտ-արշավը— իրենց՝ մասսա-
ների ներգրավումը կուլտուրական շինարարության
գործի մեջ,— մենք շատ ավելի մեծ ուղադրությամբ
կկարգանք 1919 թ. վերաբերող՝ Լենինի ցուցումները:
Այդ ցուցումներն անհրաժեշտ է իրագործել կյանքում:
Ն. Կ.:

Հարցերի ձևով պարտադիր §§-ի շարքը պետք է դասել բոլոր բարելավումները, վորոնք կիրառվում են Շվեյցարիայում, Ամերիկայում (և այլ յերկրներում), վորպեսզի կարելի լինի խրախուսել պրեմիաներ տալը (արժեքավոր հրատարակություններ, կոմպլեկտեր և այլն) նրանց, ովքեր մտցրել են ամենից ավելի շատ բարելավումներ ու ամենալավ յեղանակով: Որինակ՝ 1) կարո՞ղ եք արդյոք ճշգրիտ տվյալներով ապացուցել ձեր գրադարանի գրքերի շրջանառության աճումը, կամ 2) ձեր ընթերցարանի հաճախելիությունը, կամ 3) գրքերի կամ լրագրերի փոխանակումն ուրիշ գրադարանների ու ընթերցարանների հետ, կամ 4) կենտրոնական կատալոգ կազմելը, կամ 5) կիրակի օրերի ոգտագործումը, կամ 6) յերեկոների ոգտագործումը, կամ 7) ընթերցողների նորանոր շերտերի՝ կանանց, յերեխաների, վոչ ուսանների և այլն ներգրավումը, կամ 8) ընթերցողներին ձեր կողմից տեղեկանքներով բավարարելը, կամ 9) պարզ, գործնական յեղանակների գործադրումը՝ գրքերը կամ լրագրերը պահելու համար, նրանց պահպանության համար, դրանց մեքենական համալմբումն ընթերցանության միջոցին ու տեղերը դնելը, կամ 10) գրքերը տուն տալը, կամ 11) յերաշխիքների պարզեցումը գրքերը տուն տալու դեպքում կամ 12) փոստով ուղարկելու դեպքում և այլն և այլն:

Հավաքույն հաշվետվությունների ու
հաջողությունների դեպքում պարզեցվա՞տրել
պրեմիաներով...

Լեւին

(«Կնիգոնոչա» № 4/35, 26,1— 1924 թ.)

ՎՈՂՋՈՒՅՆԻ ՀԱՌԱՐԱՐՈՅԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱՌՈՒՍԱԿԱՆ I ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ*)

... Յերբ յես ժողովրդական կոմիսար-
ների Խորհրդում չոչափեցի... գրադարա-
նային հարցը, յես ասում եյի՝ այն գանդա-
ները, վորոնք շարունակ լսվում եյին, թե
մեղավոր ե մեր արտադրական հետամնա-
ցությունը, մենք քիչ գրքեր ունենք և մենք
չենք կարողանում արտադրել այն բավարար
քանակությամբ, — ինքս ինձ ասում եմ—այդ
ճիշտ ե: Իհարկե մենք վառելիք չունենք,
գործարանները կազնած են, թուղթը քիչ ե,
և գրքեր ստանալ մենք չենք կարող: Այդ բո-
լորը ճիշտ ե, բայց բացի դրանից ճիշտ ե և

*) Արտադրողական կրթության համառուտա-
կան I համագումարում 1919 թ. մայիսի 6-ին արտա-
սանած ճառը նախառի և ունեցել ընդգծելու գրադա-
րանային գործի ամբողջ լշանակությունը մասսաների
կուլտուրական մակարդակի բարձրացման համար,
ընդգծելու այդ գործի քաղաքական նշանակությունը,
պլանայնության անհրաժեշտությունն այդ գործում,
նրա ռացիոնալիզացիան: Ն. Կ.

Եյն, վոր մենք չենք կարողանում վերցնել
 այն գրքույկը, վորքա մեզ մոտ: (Ընդծումն
 իմն է:— Ն. Կ.) Այդ տեսակետից մենք շա-
 րունակում ենք տառապել գեղջկական միա-
 մտությունից ու գեղջկական անճարակու-
 թյունից, յերբ մութիկը, կողոպտելով աղա-
 յական գրադարանը, փախչում եր տուն ու
 վախենում՝ չլի՞նի հանկարծ վորեւե մեկը
 հետ խլի այն, վորովհետև այն միտքը, վոր
 կարող ե լինել ճիշտ բաշխում, վոր գանձա-
 րանը ինչ-վոր ատելի մի բան չէ, վոր գան-
 ձարանը — բանվորների ու աշխատավորու-
 թյան ընդհանուր ունեցվածքն է, այդ գի-
 տակցությունը նրա մոտ դեռևս չեր կարող
 լինել: Անդարդացած գյուղացիական մասսան
 այդ բանում մեղավոր չէ, և հեղափոխու-
 թյան զարգացման տեսակետից այդ միանգա-
 մայն որինական է, — այդ անխուսափելի մի
 փուլ է, և յերբ գյուղացին գրադարանը տա-
 նում եր իր մոտ և ուրիշներից դադարի պա-
 հում, նա այլ կերպ վարվել չեր կարող, վո-
 րովհետև նա չեր հասկանում, վոր կարելի չէ
 Ռուսաստանի գրադարաններն ի մի միավո-
 րել, վոր գրքեր բավական կլինեն՝ գրագետի
 ծարավը հագեցնելու, և անգրագետին սովո-
 րեցնելու համար: (Ընդծումն իմն է — Ն.
 Կ.): Այժմ անհրաժեշտ է պայքարել կազմա-
 լուծման մնացորդների դեմ, քառսի դեմ, գե-
 րատեսչական ծիծաղելի վեճերի դեմ: Այդ

այետք ե լինի մեր գլխավոր խնդիրը: Մենք
այետք ե ձեռք դարկենք գրագետներին մորի-
լիզացիայի յենթարկելու և անգրագիտու-
թյան դեմ պայքարելու հասարակ ու կենսա-
կան գործին: Մենք պետք ե ոգտագործենք
այն գրքերը, վոր ունենք, և սկսեմք գրադա-
րանների կազմակերպված ցանց ստեղծելու
գործը, վորոնք ոգնեյին ժողովրդին՝ ոգտա-
գործելու մեր ունեցած յուրաքանչյուր գրք-
փույկը, զուգահեռ կազմակերպություններ
չստեղծել, այլ միասնական, պլանաչափ մի
կազմակերպություն ստեղծել (ընդգծումն
իմն ե— Ն. Կ.): Այս փոքրիկ գործի մեջ ար-
տացոլվում ե մեր հեղափոխության հիմնա-
կան խնդիրը:

Յեթե մեր հեղափոխությունը չլուծի այս
խնդիրը, յեթե նա դուրս չգա իրապես պլա-
նաչափ միասնական կազմակերպություն
ստեղծելու ուղին, ռուսական անմիա քառսի
ու անհեթեթության փոխարեն, — ապա այն
ժամանակ այս հեղափոխությունը բուրժուա-
կան հեղափոխություն կմնա, վորովհետե
դեպի կոմունիզմ զնացող պրոլետարական
հեղափոխության հիմնական առանձնահատ-
կությունը հենց այդ ե, իսկ բուրժուազիայի
համար բավական եր խորտակել հինը և ազա-
տություն տալ գյուղացիական տնտեսությա-
նը, վորը հենց նույն կապիտալիզմն եր վե-
րածնում, ինչպես և նախորդ ժամանակների
բոլոր հեղափոխությունների միջոցին:

Յեթե մենք կոմունիստների կուսակցություն ենք կոչվում, պետք է ըմբռնենք, վոր միայն այժմ, յերբ հաղթահարել ենք արտաքին արգելքները, խորտակել ենք հին հիմնարկները, մեր հանդեպ առաջին անգամ իսկական ձևով ու ամբողջ հասակով ծառացել ե իսկական պրոլետարական հեղափոխության առաջին ինդիքը,— տասնյակ ու հարյուր միլիոնավոր մարդկանց կազմակերպումը: Մեկ և կես տարվա փորձից հետո, վոր մենք բոլորս արել ենք այս ասպարեզում, պետք է, վերջապես, կանգնենք այն սղիղ ճանապարհի վրա, վորը հենց կհաղթեր այն անկուլտուրականությանը և այն խավարին ու վայրենությանը, վորից մենք միշտ տառապելու ունիթ ունենք: (Յերկեր,— XXIV հատ. եջ 277-278):

**ԴԵԿՐԵՏ՝ ՌԽՖՍՀ-Ի ԴՐԱԴԱՐԱՆԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻ
ԿԵՆՏՐՈՆԱՅՄԱՆ ՄԱՍԻՆ**

Նկատի ունենալով գրքի ավելի և ավելի աճող հսկայական պահանջը՝ ժողովրդական Կոմիսարների խորհուրդը վորոշում է.

1. Բոլոր գրադարանները, ինչպես Լուսավորության ժողովրդական Կոմիսարիատի իրավասության տակ գտնվող, այնպես և բոլոր մնացած գերատեսչությունների, հիմնարկությունների ու հասարակական կազմակերպությունների գրադարանները հայտա-

ընթացում են հանրամատչելի, համախմբվում են ՌԽՖՍՀ միասնական գրադարանային ցանցի մեջ և հանձնվում են Լուսժողկոմատի (Քաղլուսգլխավարի) իրավասությանը:

2. Միասնական գրադարանային ցանցը կյանքում իրագործելու և աշխատանքը կոորդինացիայի յենթարկելու համար Քաղլուսգլխավարչության կից կազմվում է կենտրոնական միջգերատեսչական գրադարանային հանձնաժողով հետևյալ կազմով. Լուսժողկոմատից 4 հոգի (Քաղլուս գլխավար, դպրոցական և գիտական սեկտոր և արհլուսգլխավար.), ՀԱՄԿԽ-ից, — 2 հոգի, ՀՈՒՆԽՔՎ-ից* 1 հոգի:

Ծանոթություն. Հանձնաժողովի անդամներին հաստատում է Լուսժողկոմատը:

3. Հանձնաժողովի իրավասությանը յենթակա յեն. ա) գրադարանների տիպերի սահմանումն ու փոփոխումը, բ) պլանների մշակումն ու հաստատումը և գրքային հարստությունների վերաբաշխումը, գ) այլ դերատեսչությունների գրադարանները Լուսժողկոմատի իրավասությանը հանձնելու կարգի սահմանումը, դ) գրադարանային ցանցի ծավալումը, ե) հատուկ տեխնիկական

*) Հանրապետության Ռազմահեղափոխական Խորհրդի Քաղաքական վարչություն: ԽՄԲ.:

ընույթի գրադարաններից ոգտվելու կարգի սահմանումը և նրանց համալրումը՝ շահագրգռված գերատեսչության հետ համաձայնության գալով, զ) դպրոցական գրադարաններից ոգտվելու կարգի սահմանումը և մանկական ընթերցանության կազմակերպումը:

4. Տեղական հանձնաժողովներ կազմակերպվում են Պետական հրատարակչության տեղական բաժանմունքներին կից՝ քաղլուսբաժնի, գրնկոմատի, ժողկրթբաժնի և արհմիությունների տեղական միավորման ներկայացուցիչներից:

5. Միասնական գրադարանային ցանցի մեջ (բացի հատուկ գրադարաններից), մշտնոջ բոլոր գրադարանները մատակարարվում են տեղական հաշվիչ-բաշխիչ հանձնաժողովների միջոցով, վորոնք գրքերն ստանում են Պետական հրատարակչության կից Կենտրոնական բաշխիչ հանձնաժողովից:

6. Կենտրոնում, Քաղլուս. Գլխ. վարչության գրադարանային յենթաբաժնին կից կազմակերպվում է կենտրոնական գրադարանային կոլլեկտոր, վորը նոր կազմակերպվող տարբեր ախի գրադարանների համար գրքերի կոմպլեկտներ է մատակարարում ժողովրդական կրթության գաւառային բաժիններին:

7. Քաղլուսվարների գրադարանային սեկցիաներին կից կազմակերպվում են գրադա-

յանային կողլեկտորներ (բաշխիչներ), վորոնք ունեն հրահանգիչների հաստիք և կատարում են գրադարանների կոմպլեկտավորման ամբողջ աշխատանքը:

Ժողովրդական Կոմիսարների հորհրդի նախագահ՝ Վ. ՈՒԼՅԱՆՈՎ (ԼԵՆԻՆ)

Ժողովրդական Կոմիսարների հորհրդի գործերի կառավարիչ՝ Վ. ԲՈՆՁ-ԲՐՈՒՅԵՎԻՉ

Ժողովրդական Կոմիսարների հորհրդի ֆարսուղար՝ Լ. ՖՈՏԻՅԵՎԱ*

Յ Նոյեմբերի 1920 թ.

ՀԱՏՎԱԾ ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ՊՐՈՊԱԳԱՆԴԱՅԻ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԹԵԶԻՍՆԵՐԻՅ

... 7. արտադրական լրագիրը պետք է լինի պոպուլյար, միլիոններին մատչելի լինելու իմաստով, սակայն չպետք է ընկնել ծայրահեղ պոպուլյարականության (популяризм) մեջ: Չիջնել մինչև անդարդացած ընթերցողի աստիճանը, այլ անչեղորեն — շատ զգույշ աստիճանականությամբ — բարձրացնել նրա զարգացումը: Մի քիչ տեղ առանձնացնել, մոտավորապես $\frac{1}{4}$ -ից վոչ ավելի, — քաղաքականությանը: Գլխավոր տե-

*) Կառավարական որենքների և կարգադրությունների ժողովածու. — 1920 թ. № 87, էջ 439: ԽՄԲ.:

ղը—միասնական տնտեսական պլանին, աշխատանքային ֆրոնտին, արտադրական պրոպագանդային, կառավարելու գործը բանվորներին և գյուղացիներին սովորեցնելուն, խորհրդային հիմնարկությունների ու տնտեսությունների որենքների ու ձեռնարկումների իրական կենսագործման ստուգմանը, լայն և ճիշտ մտքերի փոխանակությանը մասսայական ընթերցողի հետ:

8. Լրագրում տպվող, լրագրին ուղարկվող, ինչպես նաև այլ նյութերը պետք է սխտեմատիկորեն պարբերաբար վերահրատարակվեն գրքույկներով ու թռուցիկներով՝ գրադարաններին և ապա տվյալ արտադրության բոլոր գործարաններին ու ձեռնարկություններին պարտադիր կերպով մատակարարելու համար: Գրքույկներն ու թռուցիկները պետք է սխտեմատիկորեն նյութերն ըստ արտադրությունների: Դասագրքերի և արտասահմանյան տեխնիկայի տեսությունների հետ միասին այդ նյութը պետք է ծառայի պրոֆ-տեխնիկական ու պոլիտեխնիկական կրթության տարածման համար:

Սուսնաձևապես լրագրի, ինչպես նաև արտադրական գրքույկների ու թռուցիկների ավելի ճիշտ բաշխումը ՌՍՖՍՀ բոլոր գրադարաններին՝ պետք է դառնա հատուկ ուշադրության առարկա (Յերկեր, XXV հատ., էջ 479):

«ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄՄԱՏԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ-ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻՆ
ՈՒՂՂԱԾ՝ ԿԵՆՏԿՈՄԻ ԴԻՐԵԿՏԻՎՆԵՐ»-ԻՑ

(«Պրավդա» № 25, 5 փետրվարի 1921 թ.)

...7. Չափազանց անբավարար ե դրված
նաև՝ ինչպես դպրոցական, այնպես և վոչ
դպրոցական դրադարաններին ու ընթերցա-
րաններին լրագրեր, բրոշյուրներ, ժուռնալներ
ու գրքեր բաշխելու գործը: Այստեղից բըղ-
խում ե այն, վոր լրագիրն ու գիրքը խլում ե
խորհրդային ծառայողների բարակ շերտը և
անչափ քիչ ե հասնում բանվորներին ու գյու-
ղացիներին:

Անհրաժեշտ ե ամբողջ այդ գործի արմա-
տական վերակազմումը (Յերկեր, XXVI հ.,
էջ 159):

«ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄՄԱՏԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ»
ՀՈԴՎԱԾԻՑ

... 1920 թ. նոյեմբերի 3-ին ԺԿԽ հրա-
տարակել ե դեկրետ «Գրադարանային գործի
կենտրոնացման մասին» (Որենքների ժողովա-
ծու, 439 հոդված, 1920 թ. № 87), ՌԽՖՍՀ
միասնական գրադարանային ցանց ստեղծելու
մասին:

Ահա՛ մի քանի փաստական տվյալներ,
վոր այս խնդրի վերաբերմամբ ինձ հաջող-
վեց ստանալ ընկեր Մալկինից («Центропе-
-иать»-ից), և ընկեր Մոդեստովից (Ժողո-

վրդական կրթության Մոսկվայի բաժնի գրա-
դարանային սեկցիայից) : Կենտրոնական Խոր-
հրդային Ռուսաստանի (չհաշված Սիբիրը և
Հյուսիսային Կովկասը) 38 նահանգների, 305
գավառների գրադարանների թիվը հետևյալն
էր .

Կենտրոնական գրադարաններ	342
Ռայոնական քաղաքային » . . .	521
Վոյստային » . . .	4.474
Շրջիկ » . . .	1.661
Խրճիթ ընթերցարաններ . . .	14.739
Այլ (գյուղական, մանկական, տեղե- կատու, դանազան հիմնարկների, դանազան կազմակերպությունների) .	12.203

Ընդամենը . . . 33.940

Ընկեր Մոդեստովն իր փորձի հիման վրա
յենթադրում է, Վոր այս գրադարանների մոտ
 $\frac{3}{4}$ -ն իսկապես գոյություն ունի, իսկ մնացա-
ծը՝ միայն թղթի վրա յե : Մոսկվայի նահան-
գում, ըստ «Ցենտրոպեչատ»-ի տվյալների,
կա 1.223 գրադարան, ըստ ընկեր Մոդեստով-
նի տվյալների՝ 1.018, այս թվում՝ 204-ը
քաղաքում և 814-ը նահանգում, չհաշված
արհմիությունների գրադարանները (հավա-
նորեն մոտ 16) ու զինվորական գրադարան-
ները (մոտ 125) :

Վորքան կարելի յե գատել առանձին նա-
հանգներին վերաբերող տվյալների համեմա-

տությունից, այս թվերի հուսալիությունը
 չատ մեծ չէ. միայն թե իրականում 75⁰/₀ ամե-
 լի պահապանի, քան նշանակված է ցուցակ-
 ներում: Վյատկայի նահանգում, որինակ,
 1703 խրճիթ-ընթերցարան կա, Վլադիմիրի
 նահանգում՝ 37, Պետրոգրադի նահանգում՝
 98, Իվանովո-Վոզնեսենսկի նահանգում՝ 75,
 և այլն: «Այլ» գրադարաններ կան Պետրո-
 գրադի նահանգում՝ 36, Վորոնեժի նահան-
 ցում՝ 825, Ուֆայի նահանգում՝ 525, Պսկո-
 վի նահանգում՝ 31 և այլն:

Ըստ յերևութին, այս տվյալները հենց
 այն են ցույց տալիս, վոր բանվորների ու
 գյուղացիների մասսայի վերելքը դեպի գի-
 տություն — վիթխարի յե, կրթության ու
 գրադարաններ ստեղծելու ձգտումը, — հոր,
 «ժողովրդական», բառի իսկական իմաստով:
 Սակայն ժողովրդի այս ձգտումը կազմակեր-
 պելու, կարգավորելու, ձևակերպելու կարո-
 ւությունից, այս ձգտմանը միշտ բավարա-
 րում տալու կարողությունից մենք շատ, շատ
 հեռու յենք: Իսկապես միասնական գրադա-
 րանային ցանց ստեղծելու վրա պետք է դեռ
 շատ, անչափ շատ ու համառ աշխատել (ընդ-
 գծումն իմն է: — Ն. Կ.):

... Հարկավոր է ձգտել և հասնել այն
 բանին, վոր լրագիրն ու գրքերը, ըստ կանո-
 նի, ձրի բաշխվեն միայն գրադարաններին ու
 ընթերցարաններին, սրանց ցանցին, վորը

կանոնավոր սպասարկում եւ ամբողջ յերկրին, բանվորների, զինվորների, գյուղացիների մողջ մասնաշին: Այն ժամանակ ժողովուրդը հարյուրապատիկ անգամ ավելի քափով, արագ, հաջողութեամբ կընթանա դեպի գրագիտութեանը, դեպի լուսը, դեպի գիտութեանը: Այն ժամանակ լուսավորութեան գործն առաջ կընթանա յոթ-միլիոնաց քայլերով (ընդգծումն իմն ե:— Ն. Կ.):

Ակնառու դարձնելու համար, իբրեւ որինակ, բերենք մի փոքրիկ հաշիւ. 350 հազար «Իզվեստիա» ու 250 հազար «Պրավդա» ամբողջ Ռուսաստանին: Մենք աղքատ ենք: Թուղթ չկա: Բանվորները մըսում ու քաղցում են, մերկ են, բոբիկ են: Մեքենաները մաշված են: Շենքերը փլվում են: Յենթադրենք, թե մենք ամբողջ յերկրում 10.000-ից քիչ ավելի վոլոստների համար ունենք 50.000 գրադարան ու ընթերցարան, սակայն վո՛չ թե թղթի վրա, այլ իրապես: Յուրաքանչյուր վոլոստին՝ 3-ից վո՛չ պակաս, և յուրաքանչյուր գործարանին կամ ֆաբրիկային, յուրաքանչյուր գործատւին՝ անպայման մեկական հատ: Յենթադրենք, թե մենք սովորել ենք անել վո՛չ միայն «առաջին քայլը կապիտալիզմից դեպի կոմունիզմ», այլև յերկրորդ ու յերրորդ քայլը: Յենթադրենք, թե մենք սովորել ենք ուղիղ բաշխել 3-ական որինակ լրագիր յուրաքանչյուր գրադարանին ու ըն-

թերցարանին, վորոնցից 2-ը, յենթադրենք, «սլատերին փակցնելու» համար ե (յենթադրելով, վոր մենք չորրորդ քայլն ենք արել կապիտալիզմից դեպի կոմունիզմ, յես թույլ եմ տալիս մտածել, համարձակվում եմ մտածել, վոր բարրարոսական ձևով «փակցնելու» փոխարեն, վորը փչացնում ե լրագիրը, մենք այն ամրացնում ենք փայտե մեխերով—յերկաթե մեխեր չունենք, «չորրորդ քայլում» ևս դեռ յերկաթի պակասություն կզգանք — ամրացնում ենք հարթ տախտակի վրա, վորպեսզի հարմար լինի կարդալու և լրագիրը պահպանվի): Յեվ այսպես, յերկուական որինակ 50·000 գրադարաններին ու ընթերցարաններին՝ սլատերին «փակցնելու» համար, մեկական որինակ ել՝ պահելու համար: Այնուհետեւ յենթադրենք, վոր «Խորհրդարան»-ներին փողը տեղը լրագիր տալը սովորել ենք չափավորել, ասենք, վոչ ավելի, քան մի քանի հազար որինակ՝ ամբողջ Խորհրդային Հանրապետության յերես առած «բարձր աստիճանավորներին»:

Այսքան համարձակ յենթադրությունների դեպքում 160, դիցուք 175·000 որինակը բավական կլինի ամբողջ յերկիրին հինգ անգամ ավելի լավ, քան այժմ: Բոլորը լրագրից տեղեկություն ստանալու հնարավորություն կունենան (յեթե, ինչպես հարկն ե, կազմակերպվեն շրջիկ գրադարան - ընթերցա-

բաններ, վորոնց կարեւորութիւնն իմ կարծիքով, այնքան հաջողութեամբ որերս պաշտպանում եր ընկեր Ֆ. Դորլերը «Պրավդա-յում»)։ Յերկու լրագիր՝ 350.000 որինակ։ Այժմ 600.000 ե, վոր համալսական էն «Խորհրդաբոլոր»-ները, իզուր փչացնում, «Ժխտախաբութեղթ» դարձնում և այլն, պարզապէս կապիտալիստական սովորութիւնների ուժով։ Տնտեսումը կլինէր 250.000 որինակ։ Այլ խոսքով՝ տնտեսած կլինէյինք մեզ համար, չնայած մեր աղքատութեանը, յերկու ամենորյա լրագիր՝ 125.000-ական որինակով։ Յե՛վ յուրաքանչյուր այդպիսի լրագրի մեջ ամեն որ կարելի յեր ժողովրդին տալ լուրջ ու արժեքավոր գրական նյութ, լավագույնս կլասիկ բելետրիստիկա, հանրակրթական դասագրքեր, գյուղատնտեսական դասագրքեր, արդյունաբերական դասագրքեր (ընդհու՞մն իմն ե։—Ն. Կ.)։ Յեթե Ֆրանսիական բուրժուաները, դեռ պատերազմից առաջ արդեն, սովորել էյին փող վաստակելու նպատակով ուժաններ հրատարակել ժողովրդի համար փոք թե 3¹/₂ Ֆրանկով, ինչպէս ազգական զրքերն էյին, այլ 10 սանտիմով (այսինքն 35 անգամ ավելի եժան, նախապատերազմյան կուրսով՝ 4 կոպեկ), պրոլետարական լրագրի նման, ապա ինչո՞ւ մենք ևս չսովորենք նույն ձևով վարվել կապիտալիզմից դեպի կոմունիզմ արվող յերկրորդ քայ-

լի ժամանակ: Ինչո՞ւ մենք եւ չսովորենք՝ նույն կերպ վարվելով՝ հասնել այն բանին, վոր մեկ տարում — նույնիսկ մեր այժմյան աղքատ վիճակում—50.000 գրադարաններից ու բնօրգարաններից յուրաքանչյուրին 2-ական որինակ հատկացնելով՝ ժողովրդին տանք բոլոր անհրաժեշտ դասագրքերն ու համաշխարհային գրականութեան, արդի գիտութեան, ժամանակակից տեխնիկայի բոլոր անհրաժեշտ կլասիկները (ընդգծումն իմն ե:— Ն. Կ.): Կսովորենք: (Յերկեր, XXVI հ., եջ 163):

ՆԱՄԱԿ ԸՆԿ. ԼԻՏԿԵՆՍԻՆ

17 մայիսի 1921 թ.

«Նովայա Մետլա»-ն Յենտրոպեչատում նշանակելու առիթով, պետք է ոգտվել մոմենտից ու սահմանել ճշտորոշ վարչական պատասխանատվություն.

1) ամենաճշգրիտ ձևով գրավոր սահմանել՝ ինչի՞ համար են պատասխանատու Յենտրոպեչատի պետը և նահանգային պետերը:

2) նույնը և գրադարանային ցանցի նրկատմամբ.

ա) համապետական (Հանրային և Ռումյանցեվյան).

բ) նահանգական

գ) գավառական

դ) վնասալից գրադարանների (յեթե վաղաժամ չե. յեթե Դուք չեք վորոշել առայ-
ժըմ սահմանափակվել դավառականներով)...

3) հարկավոր է, վոր Դուք (և մենք) բացարձակ ճշտությամբ խմանաք՝ ո՞ւմ նըս-
տեցնել (և՛ «Յենտրոպեչատ»-ից, և՛ գրադա-
րանալից ցանցից.— անպայման այդ յերկու
հիմնարկներից ել), յեթե մեկ ամիս անց (2
շաբաթ, վեց շաբաթ) Խորհրդային յուրա-
փանչյուր գիրք լույս տեսնելուց հետո, այդ
գիրքը չկա յուրափանչյուր գրադարանում:
Այս մասին ինձ կարն հաղորդադրություն ու-
ղարկեցե՛ք: Լենին: («Լեն. Ժող.», XX, էջ
312):

«ՏԵՂԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՈՐԳԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ»

ԱՐՏԱՍՍԱՆԱԾ ՀԱՌԻՅ

Հառ՝ արտասանած Համառուսական ԿԳԿ 1921 թ.
մայիսի 30-ի նիստում

Հաշվետվությունները տպագրելու գլխա-
վոր նպատակներից մեկն է՝ դրանք մատչելի
դարձնել անկուսակցական մասսային ու առ-
հասարակ բնակչությանը: Մենք դրան չենք
կարող հասնել մասսայական արտադրությամբ
միջոցով, այդ հաշվետվությունների մասսա-
յական տպագրումով, այլ միայն գրադարան-
ներում կենտրոնացնելու միջոցով (ընդգծումն
իմն է—Ն. Կ.): Իսկ քանի վոր այդպես է,
տպա պետք է սահմանել աշխատանքի այն-

պիտի յեղանակ, վորպեսզի հաշվետվություն-
 ների համառոտ բովանդակությունը, այն բա-
 նի եյությունը, վոր ամենից ավելի յե հե-
 տաքըքրում բնակչությանը, անպայմանորեն
 տպագրվի: Դրա համար տեխնիկական հնա-
 րավորություններ կան: Յելույթ ունենալուց
 առաջ յես տեղեկացա «Գլավբում»-ի ներկա-
 յացուցչից: Նա ճշգրիտ հաշվետվություն
 ներկայացրեց 339 գավառական կետերի վե-
 րաբերմամբ, վորը ցույց ե տալիս, վոր գա-
 վառական կետերից յուրաքանչյուրում տպա-
 գրական հնարավորություններ կան, կա նաև
 ամենահամառոտ հաշվետվություն տպագրե-
 լու համար անհրաժեշտ քանակությամբ
 թուղթ: Ընդգծին նա հաշվել ե այն ձևով,
 վոր գավառական կենտրոններից փոքրագույ-
 նը տպում ե մեկ տպագրական թերթ, ինք-
 նըստինքյան հասկանալի յե՝ ամիսը մեկ ան-
 գամ: Ամիսը մեկ անգամ—դա չափազանց
 հաճախ ե: Կսահմանեք արդյոք դուք յերկու
 ամիսը, կամ չորս ամիսը մեկ անգամ, գու-
 ցե և ավելի յերկար ժամկետ, —այդ կարվի,
 բայտ յերևութին, տեղերի ցուցումների հիման
 վրա: Որինակաների թիվը նա յենթադրում ե
 հազար, և այդպիսով հաշվում ե, վոր թղթի
 պահանջվող քանակությունն այժմ առձեռն
 ունենեք: Հազար որինակը կապահովեր այդ
 հաշվետվությունները տրամադրելու առնը-
 վազն բոլոր գավառական գրադարաններին

(ընդգծումն իմն է—Ն. Կ.), և հետևապես, հնարավորություն կտար, վոր հաշվետվություններին ծանոթանան բոլոր նրանով հետաքրքրվողները և, մասնավորապես, անկուսակցական մասսաները: Իհարկե, սկզբում դործը պետք կլինի դնել վորպես փորձ. յերաշխավորել, վոր այն կհաջողվի միանգամից և վոչ մի թերություն չի լինի, իհարկե չի կարելի:

Յեղրափակելով իմ վոչ մեծ լրացումը՝ յես ցանկանում եմ ընդգծել մի բան: Ամենից կարևոր հարցերից մեկն այժմ անկուսակցականներին աշխատանքի մեջ լայնորեն ներգրավելն է և այն բանին հասնելը, վոր իրապես, բացի կուսակցության անդամներից, և համենայն դեպս, բացի յուր գերատեսչության ներկայացուցիչներից, աշխատանքով չահադրգոված և այդ աշխատանքի մեջ ներգրավված լինի, վորքան հնարավոր է, անկուսակցականների ավելի լայն մասա: Մեզ թվում է, վոր այդ անել այլ կերպ, քան հաշվետվությունների, գոնե նրանց ամենից եյական մասի՝ հրապարակումն է,— չի կարելի: Կան հիմնարկներ, վորոնք չափազանց լրիվ հաշվետվություններ են տալիս: Այն ամենը, ինչ վոր մենք մինչև այժմ գիտեցինք այս հարցի մասին, ապացուցում է, վոր կան հիանալի դրված տեղական հիմնարկներ: Համենայն դեպս, տեղերի աշխատանքը բավա-

կանաչափ խրախուսիչ տրամադրության համար շարունակ բավականին նյութ և տալիս։ Ինչ վոր խեղապես պակասում է մեզ մոտ—լավ որինակաները լայնորեն ոգտադործելու հրմտությունն և այդ,—դրանք քիչ են մեզ մոտ, վորպեսզի դրանք բոլորի համար պարտադիր որինակ դարձնենք։ Մեր մամուլի որդաններում դործնական փորձ ունեցող իսկապես որինակելի տեղական հիմնարկների այդ առաջընթացումը չկա։ Հաշվետվությունների այդ տպագրումը, բնակչության լայն մասսաներին մատչելի դարձնելը և նույնիսկ յուրաքանչյուր գավառական գրադարանում կենտրոնացնելը պետք է ծառայի կանոնավոր հավաքած անկուսակցական կոնֆերենցիաների ռգտին՝ տնտեսական շինարարության աշխատանքի մեջ ավելի լայն մասսաներ ներգրավելու համար (ընդգծումն իմն է։—Ն. Կ.)։ (Յերկեր, XXVI հ., էջ 412)։

ՌԿ(բ)ԿԿԿ ՇՐՋԱՅԵՐԱԿԱՆԻՅ

1921 թ. նոյեմբերի 16

Նոր տնտեսական քաղաքականության կապակցությամբ, պետական ռեսուրսների պակասության ու դրա հետևանքով լուսավորության հիմնարկների պահպանման դործի համար տեղական միջոցների ներգրավման անհրաժեշտության կապակցությամբ, լուսավորության աշխատողների մեջ, անկասկած, յե-

բեան ե գալիս շփոթվածություն ու ձգտում՝
սրահսանել լուսավորության հիմնարկները
կոմունիստական կուսակցութեան համար ա-
նընդունելի միջոցներով, ինչպես՝ վնար
մտցնելը ուսման համար, գրադարաններից,
ակումբներից ոգտվելու համար և այլն (ընդ-
գծումն իմն ե:—Ն. Կ.):

... Կենտրոնական Կոմիտեն Ռկկ բոլոր
անդամների ուղադրությունն ե հրավիրում
գալրոցների, գրադարանների և այլ հիմնարկ-
ների նյութական բարեկեցութեան սրահսան-
ման աջգալիսի պրիոմների անթույլատրե-
լիութեան վրա:

... Անհրաժեշտ ե լուսավորութեան հիմ-
նարկները, մասնավորապես գալրոցները,
սրահսանել մանր-բուրժուական տարերքից:
Անհրաժեշտ ե միջոցներ ձեռք առնել նրա հա-
մար, վորպեսզի մանկավարժը գալրոցի սրահ-
սանման համար իր միջոցները մուծող հա-
րուստ քաղքենուց կախման մեջ չլինի: Ան-
հրաժեշտ ե պահպանել դալրոցի ու գրադարա-
նի անվնարութեան սկզբունքը (ընդգծումն
իմն ե:—Ն. Կ.)*:

*) „Справочник парт. работника“ II տրակ, 1922
թ., էջ 175: ԽՍԲ.

ՀԱՏՎԱԾ՝ ՔԱՂԼՈՒՍՎԱՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՌՈՒՍԱԿԱՆ II
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ ԱՐՏԱՍԱՆԱԾ ՅԱՌԻՑ

... Այս դեռ քիչ է, բավական չէ անդրադիտությունը վերացնելը, այլ պետք է նաև խորհրդային տնտեսություն կառուցել, իսկ այս դեպքում միայն դրադիտությամբ հեռու չես գնա: Մեզ կուլտուրայի հակայական բարձրացում է պետք: Պետք է, վոր մարդ իրականում ոգավի կարգալու և գրելու հրմտությունից, վորպեսզի նա կարդալու բան ունենա, վորպեսզի նա թերթեր ու պրոպագանդիստական բրոշյուրներ ունենա, վորպեսզի սրանից միշտ բաշխվեն ու հասնեն ժողովրդին (ընդգծումն իմն է:—Ն. Կ.), վորպեսզի դրանք չկորչեն ճանապարհին, այնպես վոր դրանց կեսից ավելին չի կարգացվում և ինչ-ինչ բանի համար գործադրում են դրասենյակներում, իսկ շատ կարելի չէ, վոր ժողովրդին նույնիսկ մի՛ քառորդն ել չի հասնում: Պետք է սովորել ոգավել այն քչից, վոր մենք ունենք: (Յերկեր, XXII, հ., եջ 48):

Ի. Ի. ՍՏԵՊԱՆՈՎԻ ԳՐԳԻՆ ԿՑԱԾ ԱՌԱՋԱԲԱՆԻՑ
ՌԵՏՍՈՂ ԵԼԵԿՏՐՈՓԻԿԱԳԻԱՆ ԿԱՄԱՇԽԱՐԽԱՅԻՆ
ՄՈՒՏԵՍՈՒՔՅԱՆ ԱՆԳՈՂԻԿ ՓՈՒԼԻ ԿԱԿԱԿԳՈՒ
ՔՅԱՄԲ

... Խորհուրդների ութերորդ համագումարը վորոչեց, վոր Ելեկտրիֆիկացիայի պը-

լանի դասավանդումը պարտադիր և ՌԽՖՍՀ բոլոր—առանց բացառության բոլոր—ուսումնական հիմնարկներում: Այս վորոշումը, ինչպես և շատ ուրիշները, թղթի վրա մնաց մեր (մեր, բոլշևիկներին) անկուլտուրականության հեռանքով: Այժմ, յերբ լույս ետեսել ենք Ստեպանովի սույն «Ձեռնարկի դպրոցների համար», հարկավոր և հասնել,— և մենք կհասնենք,— այն բանին, վոր յուրափանջյուր գավառական (սպա նաև յուրափանջյուր փոլոստային) գրադարանում մի քանի որինակ լինի այս «Ձեռնարկից» (ընդգծումն իմն է:—Ն. Կ.),— վորպեսզի Ռուսաստանի յուրաքանչյուր ելեկտրականում (իսկ սրբանց թիվն 800—ից ավելի .յե) վո՛չ միայն լինի այս գիրքը, այլև անպայմանորեն հանրային, ժողովրդական ընթերցումներ կազմակերպվեն ելեկտրականության ու ՌԽՖՍՀ ելեկտրոֆիկացիայի և ընդհանրապես տեխնիկայի մասին.— վորպեսզի յուրաքանչյուր դպրոցում ամեն մի ժողովրդական ուսուցիչ կարգա և յուրացնի այս «Ձեռնարկը» (այս գործում նրան ոգնելու համար յուրաքանչյուր գավառում պետք և կազմակերպվի ինժեներների ու ֆիզիկայի դասատուների խումբ կամ խմբակ), և վո՛չ միայն կարգա, ըմբռնի և յուրացնի ինքը, այլև կարողանա այս հանկանալի ու պարզ կերպով վերապատմել դրոցի աշակերտներին ու գյուղացի յերիտա-

ԸՆԿԵՐ ԿՍՐՊԻՎՍԿՈՒ ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ

Վլադիմիր Իլյիչը, ինքնին հասկանալի
յե, դատապարտելի կամ իր արժանապատ-
վությունից ցած չեր համարում լինել Գ. Ա.
Կուկլինի* անվան գրադարանի ամենից ճշ-
տապահ արոնենաներից մեկը: Նա ամբողջա-
պես խրախուսում ու գնահատում եր մեր
մտքած «խիստ» կարդուկանոնը, վորն ապա-
հովում եր գրքերի ճիշտ չրջանառությունն ու
հազվադուտ որինակների և արխիվային
նյութերի անվթարությունը: Վլադիմիր Իլ-
յիչը վոչ մի պիրք կարդալով չեր փչացնում և
կարդալու համար միշտ վճարում եր ըստ տա-
րիֆի: Իհարկե, կուսակցական գրադարանը
թեպետ և գոյությունը պահում եր բացառա-
պես ընթերցողներից ստացած բաժնորդավը-
ճարով, բայց անպայման կարող եր բացա-
ռություն անել կուսակցության 120-ի խրմ-

*) Ի նկատի ունի «Ժնևի ուսական գրադարանը,
վորը հիմնադրել ե ՌՄԴԻՅ անդամ Գ. Ա. Կուկլինը և
վորն այդ գրադարանը կտակեց կուսակցությանը:
Գրադարանը հանրամատչելի յեր. գործել և ճա
1902 թ. ընդհուպ մինչև 1917 թ.: 1907 թ. Գ. Ա.
Կուկլինի մահից հետո գրադարանն անհերթափոխ կեր-
պով վարում եյին Վ. Կարպինսկին և Ս. Ռաֆիչը: Ն. Կ.

բազրի համար: Բայց Վլադիմիր Իլյիչին այդ թվում եր անձնական «արտոնություն»: Գրա-
դարանավարական իմ պրակտիկայում այդ
միակ, բոլորովին բացառիկ դեպքն է յեղել,
յերբ ստիպված եմ յեղել արոնենտին համո-
զել՝ վոչ թե այն, վոր նա պետք է վճարի
կարդալու համար, այլ այն, վոր նա չպետք է
վճարի: Սակայն դրանում համոզել Վլադի-
միր Իլյիչին՝ անհնար եր: Նա փող ունի—ու-
րեմն պարտավոր է վճարել, ել վոչ մի խոսք:
Միակ բանը, վորին վերջ ի վերջո Վլադիմիր
Իլյիչը համաձայնվեց, կամ ավելի ճիշտը,
վորի հետ նա հաշտվեց—այդ այն եր, վոր
դրադարանը նրան չեր սահմանափակում
վերցրած գրքերի քանակությամբ ու կարդա-
լու ժամկետներով:

(„Записки Института Лепина“ հ. II, էջ 97)

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐ ԲՆԱԳԱՎԱՌՐ^{*)}

Լենինը հսկայական նշանակություն եր
աալիս դրադարանային գործի լավ զբաղմու-
թին. կուլտուրական ֆրոնտի այդ տեղամա-
սին բացառիկ մեծ ուղադրություն եր նվի-
րում: Այդ մասին պերճախոս ձևով վկայում

^{*)} «Պրավդա» № 276, 1933 թ.:

և «Ինչ է ասել ու գրել Լենինը գրադարանների մասին» գրքույկը, վորտեղ հավաքված են նրա մի շարք նամակները, հոգվածները, ճառերը, կարգադրություններն ու իր միջոցով տնցկացրած գեկրետները: Նրանցից յերևում է, թե ինչպիսի ուշադրությամբ նա հետևում էր գրադարանային գործի գրվածքին, ինչպես կոնկրետ եյին նրա ցուցումները: Քաղաքացիական կռիւների տարիներին ու Նեպի տարիներին գրադարանային ֆրոնտում ըստեղծված է յեղել վո՛չ քիչ արժեքավոր բան, ոտկայն վո՛չ պակաս չափով արժեքավոր ձեռնարկումներ խաւանվել են քաղաքացիական կռիւների շատ ծանր կացության ու տեղերում «տնահաշվարկը» հաճախ սխալ հասկանալու հետեանքով:

Որհուրդների յերկրում այնպես կառուցել գրադարանային գործը, վոր տարբեր տիպի գրադարանների խիտ ցանցը ժամանակին ոպասարկի ամբողջ ժողովրդին գլխովին՝ նրան պետք յեկող գրքով, բավարարի մասնային՝ գիտելիքների հարաճուն պահանջը, յայնացնի նրանց հորիզոնը, պատասխանի նրանց հարցերին,—այսպես էր Լենինի պատգամը:

Լուսժողկոմատում այժմ կազմակերպվում է հատուկ գրադարանային վարչություն, վորը պետք է այդ գործը դնի պատշաճ բարձրության վրա:

Առաջին անհետաձգելի խնդիրը—այդ՝
արդեն գոյություն ունեցող գրադարանները
համապատասխան շենքերով ապահովելն է։
Անհրաժեշտ է, վոր գրադարանների շենքերը
լինեն աղատ, լուսավոր, չոր, լավ տաքաց-
վեն, վոր գրադարաններին կից լինեն հար-
մար ընթերցարաններ։

Նույնպիսի հոգատարություն, վորպիսին
մենք տեսնում ենք այժմ դպրոցական շենքե-
րի նկատմամբ, պետք է ցուցաբերել և՛ գրա-
դարանային շենքերի նկատմամբ։ Պետք է աչ-
խատենք—հասնենք այս բանին։ Պետք է մի-
անգամից ընդմիջտ վերջ տալ իրերի այն դը-
րությանը, յերբ ժողկրթության բաժնի վա-
րիչը՝ գրադարանի շենքը հատկացնում է ման-
կապարտեղին, դպրոցին, ուսանողական հան-
րակացարանին, գրադարանը տեղավորվելով
ավելի նեղ, մութ, խոնավ, ընթերցողների
համար անհարմար շենքեր, կամ ուղղակի
դրքերը նետում է մի նկուղ, վորտեղ և նրանք
վոճնչանում են։ Ժողկրթության բաժնիների
այդպիսի վարիչներին առանց հապաղելու
պետք է հանել պաշտոնից, հանձնել դատա-
խազությանը։ Սակայն միայն ժողկրթության
բաժինը չէ կարգադրողը։ Մենք գիտենք վո՛չ
քիչ դեպքեր, յերբ ռայխորհուրդները գրադա-
րանային շենքերը վերցնում են բնակարաննե-
րի, առևտրական հիմնարկների համար։ Գրա-
դարանային վարչությունը այդ բանին պետք

և վերջ տա: Նրան ողնության պետք է դան
դատախաղությունը, ԲԳՏ-ն, խորհրդային
հասարակայնությունն ու առաջին հերթին
խորհուրդները և նրանց սեկցիաները:
Մեր յերկիրը կուլտուրապես աճել է. ու-
յուններից շատերի այդպիսի վերաբերմուն-
քը դեպի գրադարաններն ու գրադարա-
նային ունեցվածքը, դեպի գրքային հան-
րային սեփականությունը — պետք է անար-
գամֆի սյունին գամել:

Մեր գրադարանային ցանցը, հատկապես
գյուղում, շատ անբավարար է: Պետք է կա-
ռուցել նոր գրադարաններ, բայց խելացիորեն
կառուցել: Ինչքան դեպքեր են նկատվել—չատ
մեծ միջոցներ են ծախսվում, բայց իզուր
տեղը, կամ մի նոր գրադարան են կառու-
ցում, մյուսի կողքին, միայն ավելի ճոխ
(հաճախ դերատեսչությունները «մրցում» են,
մեկը մյուսի մոտ մեծ գրադարաններ կառու-
ցելով), կամ կառուցում են մի այնպիսի տեղ,
փորտեղ ազդարնակության համար հարմար
չե նրանից ոգտվել, կամ գրադարանների հա-
մար հարմարեցնում են հին զորանոցների սը-
րահները: Ստացվում են ցուրտ, խոնավ, ան-
պետք շենքեր: Այստեղ անհրաժեշտ են՝ պլա-
նայնություն, տեղական պայմանների հաշ-
վառում, վաղվա որվա հաշվառում:

Գերատեսչությունների և կազմակերպու-
թյունների միջև փոխհամաձայնեցում պետք է

լինի: Պետք է մշակել տիպական սլաշմանա-
գրեր, վորոնք կողնեյին, վոր յուրաքանչյուր
գրադարան առավելագույն չափով ոգտա-
դործվի:

Առանձնապես մեծ ուշադրություն պետք
է դարձնել կոլտնտեսային գրադարանների
տիպերի վրա, վորոնց գրադարանների կա-
րիքն այնքան զգուժ էն այժմ կոլտնտեսու-
թյունները: ՄՏԿ կից քաղրածիւններն այստեղ
չառ բանում կարող են ոգնել:

Շրջանային գրադարանները պետք է ոգ-
նեն խրճիթ-ընթերցարաններին, կոլտնտեսա-
յին ախումբների գրադարանները կոմպլեկ-
տավորելու գործին, պետք է հրահանգավո-
րեն այլ գրադարանների ղեկավարներին, ոգ-
նեն նրանց գրադարանային տեխնիկային տի-
րապետելու գործում, ոգնեն զպրոցական գը-
րադարաններին:

Գրադարանային տեխնիկայի հարցերից
չառ բան է կախված—գրքերի սահմանումը,
գրքային հարստության առավելագույն ոգ-
տագործումը, ընթերցողների հարցումների
բավարարումը և մինչև իսկ գրադարանի քա-
ղաքական գեմքը: Տարրեր տիպի գրադարան-
ների համար տարբեր տեխնիկա չէ հաբկա-
վոր: Կարեոր է իմանալ ուղած գիրքը ունկլած
տնել, սոաջ չարժել, կարեոր է գիտենալ
գրքի շրջանառությունը մեծացնել, հրահան-
գավորումը կաղմակերպել և այլն և այլն:

Գրադարանային տեխնիկայի բնագավառում մեզ մոտ թաղավորում է մեծ անտեղյակություն, վորը խանգարում է գործը ճիշտ դնելուն:

Տնտեսական ու կուլտուրական շինարարության արագ տեմպերը պահանջում են համեմատաբար կարճատև ժամկետներում մասնագիտական կադրեր պատրաստել: Նրանց, ինչպես և սոց. շինարարության մյուս մասնակիցներին, շատ բան պետք է ինքնակալորեն սովորել: Նրանց գրքեր են պետք: Գիտական գրադարանները մեր պայմաններում ինչ-վոր ինֆնապարփակ բան լինել չեն կարող, վորը մատչելի լինի միայն մարդկանց նեղ շրջանակին: Նրանք պետք է ոգնեն արդեն աշխատանքի անցած և նրա համար պատրաստվող մասնագիտական կադրերի գիտական վորակավորմանը:

Գիտական գրադարանները պետք է լայն բացեն իրենց դռներն այն մարդկանց առաջ, վորոնք լրջորեն ցանկանում են սովորել, խորացնել իրենց գիտելիքները: Անհրաժեշտ է կշռադասել, թե ինչպես պետք է անել այդ լավագույն ձևով: Գրադարանային վարչությունների մեջ կմտնեն վո՛չ միայն մասնական, այլև գիտական գրադարանները:

Շատ կարևոր ու մեծ հարցը—գրադարաններին գրքեր մատակարարելու հարցն է: Ինչպե՞ս պետք է մատակարարել գրադարանները: Ինչո՞վ սնել:

Գրքերը, ինչպես ասում են, ընդունակ են «բարոյապես հնանալու» (устаревать)։ Նրանք բարոյապես հնանում են հատկապես մեր բուն թափով ընթացող կյանքի պայմաններում։ Հին ցենզուրային պայմաններում յեզուպոսյան լեզվով գրած գրքերը, նախկին տիրող դասակարգերի համար գրած գրքերը, վերոնք վերաբերում են այդ դասակարգերին հուզող հարցերին, յեթե անգամ նրանք գեղարվեստականորեն են գրվել, քիչ են հետաքրքրում ժամանակակից մասսայական ընթերցողին։ Նա ծարավ է այնպիսի գրքերի, վորոնք մոտիկ են իրեն, վորոնք խոսում են նրան տվյալ վայրկյանում հուզող հարցերի մասին։ Սոցիալիստական շինարարության հարվածայինին հին գրականությամբ չեռ կերակրի։ Յեւ գրադարանը, վորն ամեն ժամանակ չի համարվում նոր լույս տեսնող գրականությամբ, կորցնում է իր հետաքրքրությունն ընթերցողի համար, նա գաղարում է գրադարան հաճախելուց, անտարբեր է դառնում դեպի գրադարանը։

Պետք է սերտ կապ ստեղծել մեր մասսայական գրադարանների ու մեր ժամանակակից գրողների միջև։ Գրողը պետք է հաշվի առնի ընթերցողի պահանջները, գրադարանային ընթերցողի ձայնը պիտի լսվի նաև հրատարակչական պլաններ կազմելու ժամանակ։

Սա հարցի մի մասն է: Մյուսը—մատա-
կարարման տեխնիկան է, բաշխման տեխնի-
կան: Ի՞նչ թաղցնենք մեղքներս. մեր գիրք
մատակարարող որգանները գրադարանների
նկատմամբ ամենուր դատում են հին ձևով.
«Ինչ վոր մեզ պետք չէ, քեզ ձեռք կտա,»—
լավը կթողնենք վաճառքի, իսկ ինչ վոր կը-
մնա, կսաղացնենք գրադարաններին: Մինչդեռ
գրքերի բաշխումը մեզ մոտ պետք է կատարվի
սոցիալիստական ձևով, և լավ գրքով առա-
ջին հերթին պետք է մատակարարենք կոլեկ-
տիվ ոգտագործման որգաններին — գրադա-
րաններին և վո՛չ թե մասնավոր սպառողին:
Շատ և շատ ուժեր պետք է ծախսել՝ գրքի
մատակարարման գործում հաստատված
տրադիցիաները ջախջախելու համար:

Այնուհետ գալիս է հաշվառման հարցը:
Հաշվառումը գրադարանային ֆրոնտում մեզ
մոտ կաղում է չորս վոտով: Վերցնում ես վո-
րեւէ մարդի տվյալները— այնտեղ հաշվի չեն
առնված միայն քաղլուսվարական գրադարա-
րանները, մյուս մարդի տվյալներում՝ հաշվի
չեն առնված միայն պրոֆմիտթենական գրա-
դարանները, յերրորդի տվյալներում պրոֆմի-
տթենականները հաշվի չեն առնված, բայց
հաշվի չեն առնված խրճիթ-ընթերցարանների
գրադարանները և այլն և այլն: Դրա փոխա-
րեն յուրաքանչյուր գրադարանի հաշվառում
իր մեջ ներառում է բազմաթիվ ցուցանիշ-

ներ, խլուժ տհազին ժամանակ: Ստացվում են անհամեմատելի նյութեր, վորոնց գործ չենել չի կարելի: Ըստ յերևութին մնում է թի խորհուրդ ունենալ ժողտնտիաշխատան հետևարչության ու Պետալլանի հետ, վորն ասի, թե ինչպես անցկացնել ամենից հիմնական տվյալների հաշվառումը,— բայց իսկական հաշվառում, առանց վորի բոլոր ֆինանսական հարցերը կախված են մնում սելից, բոլոր հաշիվները կատարվում են «աչքաչափով»:

Գրադարանը չի կարող աշխատել առանց գրադարանավարի: Գրադարանավարը գործի հոգին է: Նրանից անչափ շատ բան է կախված: Նա պետք է լինի իր գործի ենտողիստը, իմանա աշխատել ընթերցողների մասսայի հետ, տիրապետի գրադարանային աշխատանքի մեթոդներին, իմանա այդ մեթոդներով կադմակերպել գրադարանի վողջ աշխատանքը: Գրադարանավարը մեր խորհրդային գրադարաններում չի կարող լինել պրքերի սոսկ տեխնիկական տվող, նա պետք է տիրապետի վե՛չ միայն գրքեր տալու, գրքանցելու տեխնիկային, կարողանա հաշվի առնել բաժանորդների թիվը, թեև անպայման պիտի կարողանա անել և այդ:

Այդքանը կարենալն անհրաժեշտ է, սակայն շատ հեռու յե գոհացուցիչ լինելուց: Մեր խորհրդային մասսայական գրադարանը

չի կարող, չպետք է վերածվի բյուրոկրատա-
կան հիմնարկության. նա պետք է լինի կեն-
դանի, կուլտուրական կենտրոն իսկ այդ պա-
հանջում է գրադարանավարից ունենալ մաս-
նային մոտենալու, մասնայի հետ աշխատելու
հմտություն, իմանալ նրա պահանջները,
կարողանալ նրա հետաքրքրությունն ուղղել
փոփոխելի հունով, զարթեցնել ընթերցողի
ինքնագործունեյությունը, նրանց մեջ հրա-
հանգավորման մեծ աշխատանք տանել: Խոր-
հրդային գրադարանավարը պետք է լինի
կրթված և քաղաքականապես կուրված անձ-
նավորություն խորհրդային գրադարանավա-
րը — սոցիալիստական շինարարության պա-
տասխանատու մասնակիցն է: Գյուղում նրա
դերը փոչ թե փոքր է, այլ ավելի մեծ, քան
քաղաքում:

Դրա համար ծայրահեղորեն կարևոր է
գրադարանային աշխատողների խելամիտ
ընտրությունը, նրանց կանոնավոր պատրաս-
տումն ու վերապատրաստումը: Ըստ 1933 թ.
տվյալների գրադարանավարների 36 տոկոսը
չունի փոչ մի գրադարանային պատրաստա-
կանություն, 24 տոկոսն ունի յոթամյա
կրթություն և կամ գրադարանային աշ-
խատանքի մեկ տարվա ստաժ, կամ կար-
ճատե դասընթացներում ուսուցած գրադա-
րանային պատրաստություն: Այլ խոսքով
այժմյան գրադարանավարների 60 տոկոսն այս
դործի անպատրաստ սկսնակներն են. պարզ է

նաեւ այդ կադմի հսկայական հոսունությունը.
իսկ հոսունությունը գրադարանային ֆրոն-
տում նշանակում է՝ փաստորեն վատնել գրա-
դարանային ֆոնդերը, ընթերցողներին մո-
ռացնել տալ գրադարանները: Մնացած 40
տոկոսից 15 տոկոսը գրադարանավարներ են՝
գրադարանային տեխնիկումի (ստացիոնար
կամ հեռակա) կրթության ծավալով ու թերի
միջնակարգ կրթությամբ աշխատողներ—
յերկու տարուց վոչ պակաս պրակտիկ աշխա-
տանքի ստաժով:

Ինչպես տեսնում ենք, այս կարգին պատ-
կանողները ևս պատրաստակամությամբ շատ
թույլ են, և միայն մնացած 25⁰/₀—ին կարելի
յե անվանել իսկական գրադարանավարներ:

Այսպիսով գրադարանային կադրերի
ֆրոնտում մենք ունենք կատարյալ փեղվածք:
Այս մասին պետք է ասել հրապարակորեն,
պետք է բացառիկ ուշադրություն դարձնել
կադրերի պատրաստման վրա: Այդ այժմ ա-
մենից հարվածային խնդիրն է: Հսկայական
սխալ կլինեի, գրադարանային վարչության
կազմակերպման առիթով, փակել մանկավար-
ժական տեխնիկումներին կից գոյություն
ունեցող գրադարանային բաժանմունքները,
կծկել և այն փոքր աշխատանքը, վորն այժմ
կա: Պետք է ամենից առաջ ամրացնել այն,
ինչ վոր կա, իսկ հետո գրադարանային վար-
չությանը նյութական հնարավորություններ
տալ՝ հատուկ գրադարանային տեխնիկում-

ների անհրաժեշտ ցանց ծավալելու համար:

Սակայն գրադարանային աշխատողների պատրաստման և վերապատրաստման գործը հաջողություն կունենա միայն այն դեպքում, յերբ բարելավվի գրադարանավարի թե՛ նյութական, թե՛ բարոյական դրությունը:

Այստեղ մեծ հոգատարություն և հարկավոր գրադարանային վարչության և Ֆեկսորտի կողմից:

Գրադարանավարին պետք է չըջապատել այնպիսի ուղադրությամբ ու հոգատարությամբ, ինչպիսի հոգատարություն ստեղծվել է ուսուցչի շուրջը: Լավագույն ուժերը պետք է իրենց մոբիլիզացիայի յենթարկեն այդ ֆրոնտի համար: Իզուր չէ, վոր Վյադիմիր Իլյիչը, դեռ 1919 թ. Արտագլոսցական բաժնին ուղղած իր հատուկ նամակում գրել է գրադարանային ֆրոնտում սոցիալիստական մրցակցության կազմակերպման անհրաժեշտության մասին: Սոցմրցումը — լավագույն աշխատակիցներ առաջ քաշելու ուղին է, այդպիսիների աշխատանքը գործնական ցուցադրանք դարձնելու ուղին և ցույց տալու, թե ի՞նչպես պետք է գործը հասցնել պատշաճ բարձրության: Ճիշտ գրված մրցակցությունը խանդավառության կրակով վառում է այն բնագավառի աշխատողներին, վորտեղ նա կիրառվում է:

Մի շարք պատճառներ, — և՛ մեր անցյալ անկուլտուրականությունը, և՛ գրադարանա-

յին գործի թույլ գրվածքը, և՛ գլխավոր ու-
շադրությունը սոցչինարարության բազա-
ստեղծելու վրա կենտրոնացնելու անհրա-
ժեշտությունը, — հասցրին այն բանին, վոր
գրադարանը դեռևս կենցաղի մեջ չի մտել:
Այսպես ելինում, — կողքին հոյակապ հանրա-
մատչելի գրադարանի, մարդիկ չգիտեն
նրա գոյության մասին, իսկ յեթե գիտեն ել,
սոպա նրանց վրա չի գալիս, վոր նրանից
կարելի չե ու պետք է ոգտվել: Շատ աշխա-
տանք պետք է կատարել մասսայական ըն-
թերցող ներգրավելու համար: Յուրաքան-
չյուր գրադարանում պետք է աճեցնել ըն-
թերցողների ակտիվ, վորը շատ բան կարող
է անել գրադարանի աշխատանքը պատշաճ
բարձրության վրա դնելու համար:

Իլլիչը գտնում էր, վոր գրադարանային
գործում ևս, ինչպես անդրագիտության վե-
րացման բնագավառում, կարևոր է, վոր ի-
րենք մասսաները ձեռնամուխ լինեն այդ գոր-
ծին: Նրանց պետք է միայն սխառեմատիկա-
բար հրահանգավորել գրադարանային շինա-
րարության հերթական խնդիրների մասին:

ԽՍՀՄ-ում գոյություն ունեն գծվարու-
թյունները վերացնելու փորձված ուղիներ:
Մենք կարողանում ենք ուժերը մոբիլիզա-
ցիայի յենթարկել: Այժմ, յերբ կուսակցու-
թյան ուշադրությունը, խորհրդային իշխա-
նության ուշադրությունն ուղղվում է գրա-
դարանային գործի վրա, մի բոպե անգամ չի

կարելի կասկածել, վոր գործն արագ առաջ
կդնա: Կողմեն խորհուրդներն ու նրանց սեկ-
ցիաները, կողմի մամուլը: Կոմյերիամիու-
թյունն արդեն մոտենում եայդ գործին: Ան-
կասկած՝ կողմեն նաև ՄՏԿ-ների քաղբաժին-
ները, գրադարանների առթիվ քաղբաժին-
ներից արդեն նամակներ են գալիս: Կողմեն
Յեկպրոսը, լուսաշխատողների վողջ մաս-
սան, վորոնք հասկանում են գրադա-
րանների դերը սոցիալիզմի շինարարու-
թյան գործում, վորոնք կսովորեցնեն և՛
փոքրերին և՛ հասակավորներին, թե ինչպես
պետք է ոգտվել գրադարաններից: Կողմեն
բանվորական ակտիվը, կոլտնտեսային դաշ-
տերի հարվածայինները, գրողները, ՃՏՍ-ն,
Բուհական աշխատողները և ուսանողությու-
նը, կողմեն բոլոր խորհրդային օրգանները:

Յեւ այն ժամանակ մեր Խորհուրդների
յերկիրը վոչ միայն գրադետ կղառնա, — նա
կղառնա կարդացող, վորն ոգտագործում է
գիտության բոլոր նվաճումները, — այն ամենը
ինչ վոր դարերով ձեռք է բերել մարդկու-
թյունը, գիտությունների, տեխնիկայի, ար-
վեստի բնագավառում, ինչ վոր կրում է իր
մեջ գիտելիքները գործնականում կիրառելու
վողջ փորձը: Մասսան կվարժվի իսկական
ձևով սովորելուն: Գրադարանային գործի
դարգացումը կամրապնդի դպրոցը, բազմա-
պատիկ կերպով կհեշտացնի նրա աշխա-
տանքը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Էջ

Ն. Կրուպսկայա. — 3-րդ հրատարակության առա- ջաբանը	3
Ն. Կրուպսկայա. — 2-րդ հրատարակության առա- ջաբանը	5
Ն. Կրուպսկայա — Լենինի աշխատանքը դրադարան- ներում	11
Վ. Ի. Լենինը — Մ. Ֆ. Անդրեյեվային	28
Ա. Ի. Լենին — Ինչ կարելի չե անել ժողովրդական կրթության համար	29
Վ. Ի. Լենին — Պետրոգրադի հանրային դրադա- րանի խնդիրների մասին	35
Ֆիլ Վորոշովը դրադարանային դործի դըր- վածքի մասին	37
Ժողովրդական Կոմիտեաների Խորհրդի ղեկընա- (21 հունիսի 1918 թ.)	39
Ժողովրդական Կոմիտեաների Խորհրդի Վորոշովը (14 հունվարի 1919 թ.)	40
Ժողովրդական Կոմիտեաների Խորհրդի Վորոշովը (30 հունվարի 1919 թ.)	41
Լենինի նամակը Լուսժողկոմատի Արտադպրոցական բաժնին	42

Պաշտոնի ճառ արտադարձական կրթության Համա- ռուսական I համագումարին . . .	45
Գեղերտ՝ ՌեֆՍՀ-ի դրադարանային գործի կենտ- րոնացման մասին	48
Հատված արտադրական պրոպագանդայի վերաբեր- յալ թեղիսներին	51
«Լուսժողովմատի կոմունիստ-աշխատողներին ուղ- ղած՝ Կենտկոմի դիրեկտիվներ»-ին . . .	53
«Լուսժողովմատի աշխատանքների մասին» հոդ- վածից	53
Նամակ ընկեր Լիտվենսին	59
«Տեղերի տնտեսական որդանների մասին» արտասա- նած ճառից	60
ՌԿ(բ)ԿԿԼ՝ չրջաբերականից (16 նոյեմբերի 1921թ.)	63
Հատված՝ քաղյուսվարների Համառուսական II հա- մագումարում արտասանած ճառից . . .	65
Ի. Ի. Ստեպանովի գրքին կցած առաջաբանից . . .	65
Ընկեր Կարախանսկու հիշողություններից Լենինի մասին	67
Ն. Կրուպսկայա — Սոցիալիստական շինարարու- թյան կարևոր բնադավառը	68

Պատ. խմբագիր՝ Յե. Անմեղիկյան
Էդիվական խմբագիր՝ Հար. Պետրոսյան
Տեխ. խմբագիր՝ Լ. Ոհանյան
Սրբագրիչ՝ Մ. Մարտիկյան

Գլավլիտի լիազոր՝ Վ. 2002. Հրատ 4646.

Պատվեր 577. Տիրաժ 3000.

Թուղթ 72×105. Տպագր. 5 մամ.

Մեկ մամ. 25600 նշան.

Հանձնված և արտադրության 4 հուլիսի 1938 թ.

Մատրագրված և տպագրելու 10 հոկտեմբերի 1938 թ.

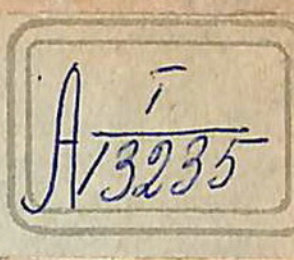
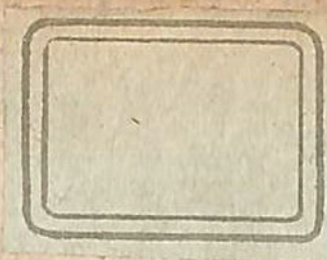
ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0052286

[204]

Գիրք 60 հաս.

A I
13235

Н. К. Крупская
ЛЕНИН
О библиотеках

Гиз Арм. ССР, Ереван, 1938